

OSNOVNA ŠOLA POLJE

ETNOLOGIJA

SOLINE NA SLOVENSKEM

Raziskovalna naloga

Avtor: Martin Ferenc, 9. a

Mentorici: mag. Polona Theuerschuh
mag. Mateja Drnovšek Zvonar

Ljubljana, 2023/24

ZAHVALA

Pred vami je moja prva raziskovalna naloga.

Dokler se dela ne lotiš, preprosto ne veš, koliko dela je vloženo vanj. Za te prve izkušnje se zahvaljujem mentoricama mag. Poloni Theuerschuh in mag. Mateji Drnovšek Zvonar.

Za pristen prikaz dela na solinah je zaslužen gospod Osman Dedić. Z njegovo pomočjo sem odkril in razširil obzorje o solinarstvu. Pridobivanje soli je prava umetnost, saj zahteva ne samo znanje, ampak tudi ljubezen do tega dela.

Gospodu Matjažu Kljunu gre zahvala za širok pogled glede stanja solin, manj znano literaturo, ki jo je težko dobiti in za podrobne odgovore v intervjuju.

Zahvaljujem se tudi g. Luku Kastelicu iz Javnega zavoda Krajinski park Strunjan, g. Iztoгу Škorniku iz Krajinskega parka Sečoveljske soline ter gospodu dr. Flaviu Boninu, kustosu v Pomorskem muzeju Sergej Mašera Piran za vse odgovore na moja vprašanja v intervjujih.

Zahvaljujem se tudi vsem anketirancem - učencem predmetne stopnje in odraslim, ker so si vzeli čas za reševanje ankete.

Zahvaljujem se tudi svojim staršem za podporo in pomoč pri izdelavi naloge.

Martin Ferenc

POVZETEK

Tradicija solinarstva je živa stvar. Stoletja sta se izročilo in znanje prenašala iz roda v rod. Današnji način življenja je hiter, drvimo po avtocesti in okolice ne zaznamo. Soline in solinarstvo temu nista kos; gospod Osman dela na solinah kljub temu, da je že v zasluženem pokoju. Zakaj? Mladih solinarjev praktično ni. Delovnik poleti je zahteven – od šestih zjutraj do mraka, z vmesno nekaj urno prekinitvijo za počitek in kosilo. Vsi dnevi so enaki, tako delavniki kot sobote in nedelje, kar pa dandanes za marsikoga ni sprejemljivo. Pravočasno je treba pobrati sol, že nekaj urna zamuda pri pobiranju solnega cveta je lahko usodna in ni pričakovane kvalitete. To je eden izmed razlogov, da današnji človek ni voljan opravljati tega dela.

Presenetilo je dejstvo, da mladi in starejši v obalnih občinah prav nič bolje ne poznajo solinarstva kot prebivalci drugod v Sloveniji. Preverjanje kvalitete soli je zelo strogo in nadzorovano. Po videnem lahko samo upamo, da tega znaka kakovosti ne izgubimo v prihodnosti. Sol se v resnici začne pridobivati že v vseh ostalih letnih časih, torej od jeseni do pomladi, saj če niso bazeni pravilno vzdrževani, tudi poleti ne bo take količine soli, predvsem pa ne kvalitete. Kdo še kroji delovnik? Dež in veter. Takrat solinar počiva. 2014 je bilo leto brez soli. Sečoveljske soline imajo letno količino soli vedno na zalogi.

Piranska sol zaradi svoje tradicionalne pridelave ostaja prestiž na slovenskem tržišču, cenovno je dražja od soli, ki jo Slovenija kupuje v prehrambne namene.

V raziskovalni nalogi sem želel raziskati čar solin; je živ, edinstven habitat, na videz (laičnemu opazovalcu) izredno enostaven. Svoje posebnosti razkrije po skrbnem sočasnem opazovanju na terenu, poizkusu dela na solinah in prebiranju literature.

Z anketnim vprašalnikom sem ugotavljal, koliko učenci na moji šoli in odrasli poznajo soline. Moje mnenje je, da je s soljo in solinami podobno kot z vodo. Ko vode zmanjka, je tisti hip težava: bodisi v kuhinji ali v kopalnici. Tako je tudi s soljo. Potrebujemo jo vsak dan. Odlična sol pa je lahko pridelana le na odličnih solinah.

Ljubezen gre skozi želodec. Za sol to zagotovo velja.

Ključne besede: sol, soline, solinar, solni cvet, slanica.

KAZALO

1	UVOD.....	6
2	TEORETIČNI DEL.....	8
2.1	Soline	8
2.1.1	Zgodovina solin.....	9
2.2	Tradicionalna pridelava soli v solinah	12
2.2.1	Zgradba solin	12
2.2.2	Tradicionalna pridelava soli.....	14
2.2.3	Orodja za vzdrževalna dela.....	17
2.2.4	Življenje solinarjev in njihovi običaji.....	19
2.3	Pomen solin za ohranjanje biotske raznovrstnosti	24
2.4.1	Krajinski park	25
2.4.2	Ekosistem solin in biotska raznovrstnost solin	29
2.4	Pomen solin za ohranjanje naše kulturne in tehniške dediščine	35
2.4.1	Sol v pesmih, pregovorih in običajih	40
2.5	Pomen solin za turizem	42
3	IZHODIŠČE RAZISKAVE IN HIPOTEZE.....	45
3.1	Cilji raziskovalne naloge	45
3.2	Postavitev hipotez	45
3.3	Raziskava	46
3.3.1	Vzorec.....	46
3.3.2	Sestava vprašalnika in število pravilno izpolnjenih anket	46
3.3.3	Postopek obdelave	46
4	REZULTATI RAZISKAVE.....	47
4.1	Obisk Sečoveljskih solin na dan praznika Sv. Jurija	47
4.2	Intervjuji	49
4.2.1	Intervju z gospodom Osmanom Dedićem	49
4.2.2	Intervju z gospodom dr. Matjažem Kljunom	53
4.2.3	Intervju z gospodom Lukom Kastelicem	60
4.2.4	Intervju z gospodom Iztokom Škornikom.....	63
4.2.5	Intervju z gospodom dr. Flavijem Boninom	66
4.2.6	Intervju z gospo Martino Gorela	69
4.2.7	Intervju z gospo Ano Prestrl	71
4.2	Rezultati ankete.....	73
4.2.1	Podatki o anketirancih – učenci	73

4.2.2	Podatki o anketirancih – odrasli	74
5	RAZPRAVA	83
5.1	Potrjevanje hipotez	83
5.2	Ugotovitve	85
6	ZAKLJUČEK	87
7	LITERATURA IN VIRI	89
8	PRILOGE	95
8.1	Anketni vprašalnik za učence	95
8.2	Anketni vprašalnik za odrasle	99

1 UVOD

Sol je bila nekoč privilegij kraljev in višjih slojev družbe.¹

Sol je tako pomembna življenjska dobrina, da je postala celo sredstvo za odmerjanje pameti, navaja Damjan J. Ovsec v zapisu o Soli v simbolih, kultu, verovanju, šegah in vražah.²

Sol je lahko tudi ščepec modrosti.

Solni izdelek je odvisen zgolj od sil narave – sonca, vetra, morja in seveda marljivega dela solinarjev. Naša Piranska sol je izrednega okusa in jedem doda prestižno kulinarčno vrednost. To smo uspešno ohranili iz preteklosti. Od leta 2014 ima naša Piranska sol zaščiteno geografsko poreklo na nivoju Evropske unije. S tem je EU priznala in zaščitila posebnost tradicionalne pridelave ter kakovostne zahteve. Kot Piranska sol se lahko deklarirajo le predpakirani izdelki, pridelani in pakirani na Sečoveljskih ali Strunjanskih solinah, po nadziranih tradicionalnih metodah značilnih za Piranske soline.³

Na ta način smo Piransko sol postavili ob bok svetovno znanim produktom kot so npr. šampanjec, parmezan, istrsko oljčno olje ...

Slika 1: Piranske soline

Slika 2: Solni cvet

¹ Sol v simbolih, navadah, verovanjih, šegah in vražah. Pridobljeno 1. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/sol-v-simbolih-navadah-verovanjih-segah-in-vrazah>

² Škornik, I. 2008. Spoznajmo soline. Pridobljeno 2. 2. 2024 s https://issuu.com/kpss/docs/knjiga_soline_web

³ Piranska sol je prejela zaščiteno geografsko označbo v EU. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/si/novice/obvestila/piranska-sol-je-prejela-zasciteno-geografsko-oznacbo-v-eu>

Koliko se tega v resnici zavedamo? V vsakdanjem življenju malo. To so ustvarili naši predniki z vso predanostjo in znojem, mi ohranjamo to v krajinskem parku na način, kot je bilo nekoč. Hoja med bazeni, stožci soli, s koraki čez tire po ogledu filma in muzeja budi razmišljanja o življenju nekoč. Solinarji so zaslužni, da z enako zahtevnim delom ne samo pridobivajo sol, ampak ohranjajo dejavnost za nas in zanamce.

Solinarji so dobili pri meni posebno mesto v zavedanju kulturne dediščine.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Soline

Soline so območja, namenjena pridobivanju soli iz morske vode s postopkom izhlapevanja. Pridobivanje soli iz solin temelji na naravnem procesu izhlapevanja vode, pri čemer sol ostane kot usedlina.

Soline so bile zgodovinsko pomembne zaradi svoje vloge pri pridobivanju soli, ki je bila ključna surovina za konzerviranje hrane in druge gospodarske dejavnosti. Poleg tega so soline danes tudi pomembne zaradi kulturne dediščine, turizma in trajnostne pridelave soli. Zavarovane so s kamnitimi zidovi, znotraj pa so solna polja, kanali, zapornice, solinske hiše, mostovi, črpalke in poti.

Številne živali (predvsem ptice) so tu našle primerne pogoje za življenje. Neredko se tu ustavijo tudi ptice selivke. Opustošene ali zapuščene soline pa so primer zanimivih ekosistemov.

Sliki 3 in 4: Fontanigge

2.1.1 Zgodovina solin

Prve zapise o Piranskih solinah najdemo iz leta 804.⁴

Ta čas so tudi samostani imeli v lasti manjše soline. Beneška republika, mestna država osnovana v 9. stoletju, je uničevala soline na zahodu, medtem ko je v Istri celo omogočila mestnim občinam delno neodvisnost v pridobivanju soli. To kaže na to, da je bila sol ne samo zelo pomembna, ampak v naših krajih zelo kvalitetna.

Slika 5: Sečoveljske soline

V začetku druge polovice 14. stoletja se Piran začne zgledovati po Paških solinah in dodajo podlago petolo.

V 60. letih 15. stoletja se uničevanje solin neustavljivo nadaljuje z edino željo po prevladi in moči. Piranske soline v tej vihri ostanejo nedotaknjene, saj so za Benečane najpomembnejše. Bogata mestna občina Piran si lahko konec 14. stoletja privošči nadgradnjo obstoječih solin; bazeni pravilnih oblik z izparilnimi in kristalizacijskimi površinami. Zlata doba solin in solinarstva traja neverjetnih, skoraj polnih 300 let ob zaključku srednjega in obdobju novega veka.

Propad Beneške republike je bil neizbežen, Avstro-Ogrska si je med drugim prisvojila soline.

⁴ Zgodovina. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <https://www.soline.si/solinarstvo/zgodovina>

Slika 6: Beneška republika

Slika 7: Zemljevid Beneške republike

Sol je tako velikega pomena, da Avstro-Ogrska dve desetletji kasneje razglasi monopol nad to dobrino. V začetku 20. stoletja se vname vojna za prevlado med solinami. Avstrijska vlada izvede številne ukrepe, da bi ji to uspelo. V času med obema svetovnjima vojnama so soline ponovno v lasti Italijanov. V času Jugoslavije se izvedejo številne rekonstrukcije (preusmerijo reko Dragonjo zaradi poplavljanja), ki pa ne prinesejo željenih učinkov.

V začetku 21. stoletja vlada RS sprejme Uredbo o Krajinskem parku Sečoveljske soline (KPSS). Uredba pomaga ohraniti biotsko raznovrstnost rastlinskega in živalskega sveta. Posegi v park so možni s predhodnim soglasjem Medobčinskega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran. Drugače pa je prepovedano vsako poseganje, ki spreminja življenjske pogoje za floro ali favno; prepovedan lov, onesnaževanje tal, vode in zraka.⁵

Kako pomembna je bila sol, priča tudi podatek, da je bila sol plačilno sredstvo. *Salarium argentum*, je bil latinski izraz za solni denar. Bil je del plačila za poplačilo rimske vojske.⁶ Ohranil se je vse do danes; angleška beseda *salary* (plača ali mezda), je nastala iz te besedne zveze.

Verjetno so Rimljani prvi vedeli, zakaj vse jo lahko uporabljajo. Prva velika rimska cesta se ponaša z njenim imenom *Via Salaria*. Nekaj časa je bila sol toliko vredna kot zlato. Sol so obdavčevale vse vlade in v nekem obdobju je davek presegel 100 % vrednost le-te.⁷

⁵ Zgodovina. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <https://www.soline.si/solinarstvo/zgodovina>

⁶ Sol in njen pomen. Pridobljeno 20. 11. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/sol-in-njen-pomen>

⁷ Sol in njen pomen. Pridobljeno 20. 11. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/sol-in-njen-pomen>

Slika 8: Solni denar

Pomanjkanje soli pa je nekoč močno vplivalo na zdravje ljudi.

Vpliv solin je bil skozi stoletja ogromen tako za države, kot mestne občine tega področja. Zaradi svoje uporabnosti je bilo iskano trgovsko blago, saj vemo, da je pomembna za začinjanje in konzerviranje hrane. Zato je bila povzročiteljica mnogih sporov v politiki ali celo povod za vojno.

Koper, Izola, Lucija, Milje pri Trstu so prav tako imela svoje soline, vendar se niso obdržale do danes.

Od nekdanjih številnih solin v Tržaškem zalivu sta se ohranili le tisti v Sečoveljah in Strunjanu, zato sta še toliko bolj pomembni.

Kulturna dediščina Piranskih solin odseva stoletno življenje in delo solinarjev severno vzhodne obale Jadranskega morja.⁸

Sečoveljske in Strunjanske soline so torej še edine delujoče v Sloveniji in edine soline v tem delu Jadrana, v katerih še pridelujejo sol in ohranjajo tradicionalni postopek rokodelske pridelave.

⁸ Piranske soline. Pridobljeno 12. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/soline/piranske-soline>

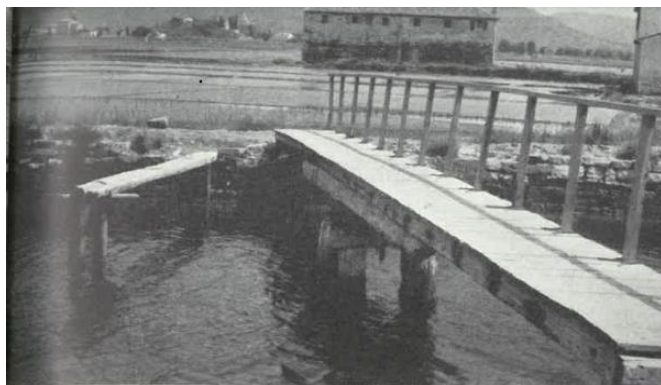
2.2 Tradicionalna pridelava soli v solinah

2.2.1 Zgradba solin

Soline so zavarovane s kamnitimi zidovi, znotraj pa so solna polja, kanali, zapornice, solinske hiše, mostovi, črpalke, poti.

Bazeni v **solnem fondu** so povezani z zapornicami, nasipi in kanali po katerih se voda pretaka iz bazena v bazen. Deževnica po odvodnem kanalu odteče v morje. Ne najdemo dveh enakih solnih fondov, čeprav imajo vsi enake sestavne dele.

Kanale delimo v več skupin. *Mejni* ali *obkrožujoči* ločijo soline od agrarnega zemljišča. Odvajajo deževnico s solnih polj, preprečujejo govedu dostop. Včasih so jih uporabljali tudi za plovbo. *Plovne* že prištevamo k drugi skupini. Ti so namenjeni prevozu soli do skladišč v zbirna ali centralna skladišča. Prav tako za dovoz hrane, opreme hišic, vode. *Glavni dovodni* kanali – po njih se dovaja solinam morska voda, ki je za pridobivanje soli edina surovina. V zadnji skupini kanalov so *odvodni*, *dovodni*, *razdelilni*. Le-ti so v solnih fondih, dovajajo slano vodo in sicer iz bazenov z nižje zgostitve v skupino bazenov višje koncentracije.⁹

Sliki 9 in 10: Mostovi in zapornice na solinah

Iz morja se v soline zajedajo trije kanali z zanimivimi imeni pretekle zgodovine (Pichetto, Curto). Nekateri kanali nosijo ime po družinah, ki so gospodarile s solnimi fondi (družina Giassi).

⁹ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Solinarji so za prehod prek kanalov zgradili premične in nepremične **mostove**. V Fontanigge sta samo dva glavna mostova. Premični mostovi imajo v sredini vrtljivo os, ki omogoča, da se most zavrti za več kot 90 °. Prestavljali so jih ob prevozu praznih ali polnih ladij po kanalu.

Nasipi in **zidovi** varujejo soline pred poplavami s kopnega in pred visoko plimo. Nasipi so grajeni iz zidu (kamen), vmesne plasti so zbite iz neprepustne gline. Z morske strani so še dodatno utrjeni z močnim obalnim zidom, sestavljenim iz apnenčastih blokov. Ob rekah so nasipi iz gline širši od nasipov ob morju, a ne vsebujejo kamnitega zidu, ki bi jih utrjeval. Naslednji nasipi ločijo solne fonde od dovodnih kanalov. Morajo biti zelo čisti, z zunanje strani so obdani z zidom. Ta preprečuje vstop blatu, ki bi sedlo na dno kanala in oviralo plovbo. Po nasipih vodijo poti; od fonda do fonda. Po njih so prihajali na delo, se vračali domov, nosili vodo, se zvečer sprehajali.¹⁰

Skozi **zapornice** prihaja voda v solne fonde. Voda iz morja pride v reko ali kanal, ki je glavna dovodna žila v solinah. Med kanalom in solnim fondom je nameščena glavna zapornica (*calio*), ki je natančno narejena, sestavljena iz zunanjih in notranjih vrat. Delovanje zapornic je odvisno od plime in oseke. Le ob oseki spuščajo deževnico nazaj v kanal. Dno kanala je nižje od bazena. Ko je treba spustiti morsko vodo v solni fond, je treba to storiti ob plimi.¹¹

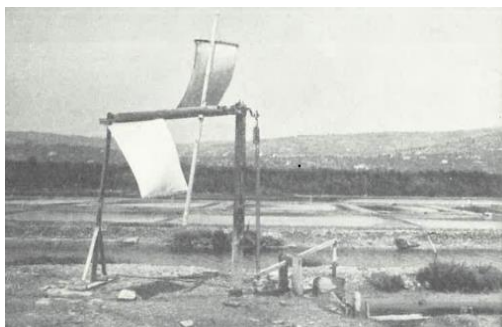
Solni fond sestavlja več bazenov. Voda se iz enega v drugega pretaka skozi zapornice ali vratca. Te nosijo različna imena, glede na to, kje so in kateri del zapirajo.

S **črpalkami** črpajo vodo iz nižjih delov v višje. Poznamo tri vrste črpalk: ročne, pomične in prenosne. Ročne so uporabljali pred 1. svetovno vojno. Na njih so delali najeti ljudje – črpalci (črpavci) in najmočnejši v družini. Dolga stoletja so bile to edine črpalke. Med prvo svetovno vojno so jih začele izpodrivati modernejšie – črpalke na veter. Jadra so imela iz belega ali barvanega platna.¹²

¹⁰ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

¹¹ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

¹² Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Slika 11: Črpalka na veter

2.2.2 Tradicionalna pridelava soli

Solinarstvo je danes še vedno podobno, kot je bilo pred skoraj 1000 leti, saj poskušamo ohraniti tradicijo.

Sol se pobira samo v poletnih mesecih. Da morska voda postane slanica, mora prepotovati celotno območje solin oz. 4 do 6 stopenj zgoščevanja. Morska voda je speljana po kanalih (lidih) po katerih teče voda po principu prostega pada. Priteče do večjih izparilnih površin (morarov) in se zaključi v zbiralnikih (vaski). Zadnjo pot ji pomagajo premagati črpalke. Črpalke na Fontaniggiah so črpalke na veter (pompe a vele). Na Leri delujejo električne črpalke. Zadnja stopnja izparevanja poteka v kristalizacijskem bazenu ali cavedinu. Doseže tolikšno nasičenost, da se lahko prične kristalizacija. Solinarji sol z gaverom pograbi na manjše kupe tako, da ne poškodujejo podlage. Odvečna voda se odcedi. S pomočjo lesenih vozičkov jo čez čas, ko je sol že dovolj odcejena, prepeljejo na skladiščno ploščad (pjacal). Solinar uporablja taperine pri hoji po bazenu. Solinarji morajo po končanem delu vedno oprati orodje in vozičke. Za zajemanje vode iz kanala uporabljajo butasso.¹³

Najdragocenejši pridelek je solni cvet. To so drobni kristali piramidaste oblike od bele do roza barve. Nastajajo le ob brezvetrju; zmoti jih kakršnokoli valovanje. Na površini solnih polj nastanejo v tankem sloju. Solinarji jih poberejo s posebno mrežico vpeto v leseni okvir. V kulinariki solni cvet zavzema posebno mesto.¹⁴

¹³ Pridobivanje soli. Pridobljeno 23. 12. 2023 s [https://sl.wikipedia.org/wiki/Se %C4 %8Doveljske_soline](https://sl.wikipedia.org/wiki/Se%C4%8Doveljske_soline)

⁷ Soli iz Sečoveljskih in Strunjanskih solin. Pridobljeno 20. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/soli-iz-secoveljskih-in-strunjanskih-solin>

Žetev soli, skladiščenje in prevoz

Dnevno žetev v času prve polovice 20 stol. so opisali takole.¹⁵

Sol kristalizira v cavedinih. Ponoči navadno pihajo vetrovi in že se deloma začne kristalizacija soli. Dopoldne vetru pomaga sonce. Na dnu se naredijo majhni beli kristalčki, medtem ko se na gladini vode pojavi tanka prozorna skorja. Pod to plastjo sol ne raste, kar je ugotovitev solinarjev, plod stoletnih izkušenj. Na teh mestih vodo premešajo; tudi večkrat na dan, celo ponoči ob dveh zjutraj. To delo opravijo z gaverom.

Naslednja solinarska ugotovitev je: če cavedin ni dobro zaprt, sol ne raste. Zgostitev vode merimo z aerometrom (Be). Pred njim so merili z neolupljenim krompirjem (pri zgostitvi 14 Be se dvigne na gladino vode). Solinarji so zgostitev merili, kot nekateri še danes, na oko, na prste ...

Sol kristalizira pri Be 25. Običajno okoli treh popoldne. Praviloma dnevno žetev opravljajo tri osebe. Pobira se jo z gaveri. Na kupih vsebuje še toliko vode, da se v nekaj sekundah spet razlezejo okoli kupa. Sol spravijo na mesarolo v obliki piramide. Sledi shranjevanje soli v hišno skladišče. Do 2. svetovne vojne so poznali en sam način skladiščenja – sol so nosili na ramenih v nečkah (prostora za 5 velikih lopat soli). Štiri faze dela: polnjenje, nošnja, stresanje, vračanje. Mladi so bili vsi v vojni, a so iznašli samokolnico z valjem namesto s kolesom – kar so lahko prevažali tudi otroci in starejši.

Slika 12: Nošenje soli

Slika 13: Prevažanje soli

Slika 14: Skladiščenje soli

Solinar se vedno ravna po vremenu. Če se približuje slabo vreme, shrani vodo v najbližjem kanalu. Ko se iz cavedina izprazni deževnica, se mora osušiti in segreti.

¹⁵ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Sredi oktobra, ko je seveda solne sezone že konec, so sol iz hišnih skladišč prepeljali v skladišča podjetja, kjer so sol jodirali, pakirali in razpošiljali.

Samo polnjenje ladje je bilo zahtevno. Delo je fizično naporno, tako da pred pričetkom sledi izdatna malica. Pred drugo svetovno vojno so sol nosili, po vojni so vozili s samokolnicami. Solinarji so si med seboj pomagali, na pomoč so priskočile še posebno družine, ki niso bile številčne. Velele so, da jim bo pomoč v isti obliki vrnjena. V prejšnjih časih so poznali dva tipa ladij, batel in barkin, z nosilnostjo med 7 in 12 tonami. Sredi 20. stoletja so uporabljali še enkrat večje maone.

Ko je ladja polna, je to poseben trenutek. Zaslužena malica, klepet, pogovor za naslednje delo.

Slika 15: Vlačilec in konvoj ladij

Še pred jutranjim vzhodom so zbrali nekaj ladij, ki jih je vlačilec potegnil do skladišč (hišna in centralna skladišča). Za uskladiščenje soli je bilo potrebno izpolnjevati tri pogoje: barka s svojim kapitanom, družba nosačev s poveljnikom in tehničar – lesena posoda. Procedura prodaje soli je bila prav posebna: pridobiti je bilo potrebno dovoljenje – mandat, z vsemi podatki o prevozniku, lastniku fonda, celo imenom solinarja. Sol so z ladje prenesli v nečkah, v povprečju po 28 kg soli. To so pomnožili s številom nečk in dobili končno težo pridelane soli.¹⁶

¹⁶ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

2.2.3 Orodja za vzdrževalna dela

Badil = Je železna lopata za oblikovanje naklona nasipov in malih pretočnih kanalov.

Baticion = Se uporablja za nabijanje blata na nasipih.

Paloto = Je več namenska lopata za zemeljska vzdrževalna dela. Po sezoni pobiranja soli se uporablja za popravilo poškodovanih delov podlage petole.

Gavero = Se tik pred pričetkom pobiranja soli uporablja za drgnjenje oz. čiščenje podlage petole. Kasneje sol, nastalo na dnu kristalizacijskega bazena, z njim vlečemo ali potiskamo ter tako ustvarimo piramidaste kupe soli.

Je večnamensko orodje, ki se uporablja tudi za premaz kristalizacijskih bazenov s solinskim blatom, kar pospeši zaraščanje podlage petole.

Pala = Se uporablja za nakladanje in razkladanje soli ter za pobiranje solnega cveta. Solni cvet je vrsta soli, ki kristalizira na površini slanice kot tanka krhka skorja. Lopata ima luknje zato da se voda odcedi.

Slika 16: Paloto

Slika 17: Gavero

Slika 18: Pala

Taperini = So leseni natikači, s katerimi solinarji hodijo po kristalizacijskih bazenih, da petola ostane nepoškodovana.

Kariola rulo, karel = Sol se odvaža do odcejalne ploščadi s samokolnico na valju (kariola rulo) ali s tirnimi vozički (karel).

Slika 19: Taperini

Slika 20: Kariola rulo

Butasso = Se uporablja za odstranjevanje blata iz kotnih vdolbin v kristalizacijskih bazenih.

Slika 21: Pala, badil, butasso, paloto, gavero (od leve proti desni)

Vsa ta orodja so uporabljali solinarji v preteklosti in jih pri tradicionalni pridelavi soli uporabljajo še danes.

2.2.4 Življenje solinarjev in njihovi običaji

Solinarske hišice so postavili tako, da so solinarjem čim bolj dostopne (v bolj ali manj pravih vrstah). Vhod v solinarsko hišico je praviloma obrnjen proti solnemu fondu. Razvoj in oblika hiše, prve gradnje ... ostajajo še neznane. Najstarejše so bile grajene na prehodu iz 17. v 18. stoletje. Te se skorajda niso ohranile do sredine 20. stoletja. Grajene v 1. polovici 19. stoletja imajo kamnite vratne in okenske okvirje.

Hišice so bile grajene iz peščenjaka ali belega kamna. Izgradnja je bila nezahtevna, a strogo namensko urejena. Prvo nadstropje je bilo namenjeno družini, ki je hišico uporabljala: kuhinja, en ali dva spalna prostora. Kuhinja je bila največji in najsvetlejši prostor, tu se je odvijalo družinsko življenje.

Solinarskih hišic je bilo v razcvetu solinarstva več kot 400 do začetka 20. stoletja.¹⁷

Danes so samo tri obnovljene, v katerih je obnovljen muzej solinarstva.¹⁸

Slika 22: Kuhinja v solinarski hiši

Odhod v soline je bil na praznik svetega Jurija 23. aprila. Dopoldne je bilo zelo živahno: odnesli so s seboj vse, kar so potrebovali. Okna in vrata so zapahnili. Šola se je za otroke končala za 5 mesecev, vse do oktobra. Pospremila jih je pesem: Zbogom Piran, te moram zapustiti, v soline moram iti.¹⁹

¹⁷ Sečoveljske soline. Pridobljeno 12. 12. 2023 s [https://sl.wikipedia.org/wiki/Se %C4 %8Doveljske_soline](https://sl.wikipedia.org/wiki/Se%C4%8Doveljske_soline)

¹⁸ Muzej solinarstva. Pridobljeno 20. 11. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/obmocja/fontaniggie/muzej-solinarstva>

¹⁹ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

S seboj so pripeljali hrano, zelenjavo pa so pridelali na bližnjih njivah pod Parecagom, katere so obdelovali v sredini dneva, saj je bilo jutro in večer namenjeno pobiranju soli.

Mesto je bilo čez poletje puščobno in dolgočasno. Vsako leto se je preselilo skoraj 1000 družin. To je težko verjeti, ker v solinah nikoli ni bilo toliko hiš. In vendar so mlada solinarska dekleta prišla v soline šele dva meseca kasneje na praznik Sv. Janeza Krstnika. Tam naj bi šivala in si pripravljala balo.

Življenje je potekalo po nepisanem pravilu. Vstajanje še pred tretjo zjutraj, odhod na delo brez zajtrka. Ta jih je počakal ob sedmi zjutraj, ko so se že vrnili s prvega dela. Sledilo je kosilo opoldne, popoldanska malica in zgodnja večerja. Ob osmih zvečer je bila kuhinja pospravljena. Ob pol devetih so že legli k počitku. Dnevno delo je bilo naporno, vsako uro so izkoristili za počitek. Včasih pa so vseeno povasovali, se poveselili in zapeli solinarsko pesem.²⁰

Za vse solinarske družine je bilo vprašanje **pitne vode** glavno, saj je bila pitna voda velik problem. Le nekatere hiše so imele svoj vodnjak. Najbližji izviri so bili precej blizu, a so spomladi hitro presahnili. Edini kraj, ki je imel dovolj vode je bil Fontanele, kjer je več vrelcev s hladno studenčnico. Je pa kar tri kilometre od najoddaljenejših solnih fondov. Po vodo so hodile ženske s škafi in glinenimi vrči. Ženske so nosile vodo na glavi. Dvakrat, trikrat na dan. Sem so hodili z vozovi po vodo celo iz Novigrada in Umaga. V Bujah so jo prodajali še vse do leta 1921.²¹

Slika 23: Prenašanje pitne vode

²⁰ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

²¹ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Peka kruha in peči

Kruh so pekli doma ali v krajevnih pekarnah. Krajevne pekarnice so lahko pekle kruh štirih gospodarjev. Družine so kruh pekle enkrat tedensko, svoj kruh so označile. Danes je znanih 10 krušnih žigov. Družine, ki jih niso imele, so kruh označile bodisi s ključi, škarjami, drugimi predmeti.

Solinarke so perilo prale vedno doma. Pepel so uporabile za lug. Oljkin pepel je napravil perilo najbolj belo.

Vsaka hišica je imela svoj vrtiček za pridelavo zelenjave. Delo je bilo prepuščeno ženskam z mislijo: če ženska hoče, zmore vse. Rastlin, ki so jih nabrali v okolici, niso solili. Te so že vsebovale dovolj soli. Najboljšo malico so naredili iz polžev, ki so jih pobirali v kanalih. Nabirali so školjke, rake in lovili ribe (z mrežo in trnkom). Solinarji so na začetku sezone vzeli na kredit glavne količine živil, ki pa niso zadoščale do konca sezone. Ob nedeljah so jedli meso. V nedeljah je bil celo odprt urad na občini zaradi solinarjev, če so morali kaj urediti. Glavni vzrok odhoda v mesto pa je bila v resnici igra, pri kateri so se solinarji sprostiti: balinanje, kartanje. Za denar niso igrali.²²

Bolezen drugih ne ozdravi naše, pravi pregovor. V bolezni so si vedno pomagali med seboj. Med otroki in odraslimi je bila razširjena glistavost. Proti tem so si pomagali s pelinom, ki so ga nabrali na nasipih, posušili ali pa kuhali svežega. Za mnoge bolezni so uporabljali pijavke. Pijavke so bile priznано zdravilo predvsem za krčne žile.²³

V solinah so vedno hodili bosi, nog pa si čez dan niso umivali. Podplate so negovali s kisom. Ko so si podplate utrdili, je bilo dobro za vse poletje.

Solinarji so otroke učili plavati že zgodaj, kajti zgodilo se je, da je kakšen padel v kanal ali reko in se utopil. Plavati so jih učili z bučami, ki so jih med seboj zvezali z vrstico. Tako so dobili plavalni pas.

²² Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga

²³ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga

Slika 24: Vinska buča

Nekatere hišice so imele prostore za balinanje. Začeli so zelo zgodaj še pred delom na solnem polju. Druga strast je bil ribolov. Predvsem za starejše, ki so rabili mir. Otrokom so pripovedovali legende in pravljice.

Enoličnost dneva so pregnali vsaj ob nedeljah in praznikih. Drugače bi potekal le ob grebljanju, strganju in uskladiščenju soli. Po njihovo je to najslabši poklic, ki ga lahko izbereš.

V enem izmed kotov hiše so si postavili hišni oltarček. Okrasili so ga s čipkami. Mlada dekleta so jih dodatno okrasila z lončnicami in šopki rož. Svečo so prižgali Mariji ob nevihtah, da bi omilila slabo vreme.

Za pravi solinarski praznik je veljal Sv. Jernej.²⁴ Na predvečer so postavili plesišče, krog in krog ograjen z grmovjem. Plesni vodje so skrbeli, da je vsak plačal vstop na plesišče. Obvezni del zabave je bilo plezanje na zasmolen drog; igra ali tekmovanje. Na visok drog so pritrdili pršut, pečene kokoši, žive kokoši v gajbi, steklenice likerjev. Pričvrstili so ga s štirimi vrvmi. Nato so ga namazali s smolo ali mastnim oljem. Navadno so si morali pomagati; stopili so drug drugemu na ramo. Naslednje igre so bile še dirke v vrečah, dirka s kolesom, dirka z oslom.²⁵

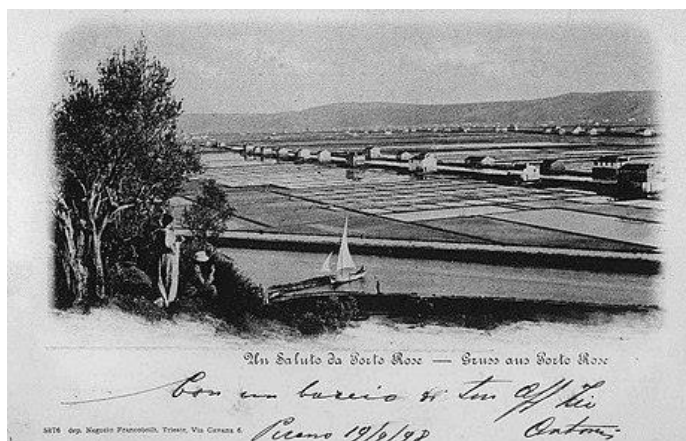
²⁴ Slovenske soline. Pridobljeno 7. 1. 2024 s <https://slovenia.si/sl/to-je-slovenija/slovenske-soline/>

²⁵ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Po ljudskih pesmih sodeč (doma po vsej severni Italiji), se dekleta niso želela možiti s solinarji. »Moja mati mi je rekla, naj ne poročim solinarja. Solinarja, ki gre v soline, zgubi vodo in se grize od jeze? Reci mu ne. Reci mu vendar ne. Je solinar? Reci mu ne.«²⁶

Slika 25: Sv. Jurij zavetnik mesta Piran

Slika 26: Pogled na soline s polotoka Seča

Solinarski praznik ob prazniku Sv. Jurija (zavetnik mesta Piran) je danes namenjen potovanju v preteklost. Je okus tedanjega časa in prikaz vsakdanjega življenja solinarjev. God Sv. Jurija je bil dan, ko so solinarji z barkami pripluli s svojo družino na soline in se nastanili v preprosti solinarski hišici.²⁷ Ta običaj prikažejo tudi ob prazniku Sv. Jurija. Konec sezone je bil odvisen od vremena in se je običajno zaključil 24. avgusta na god sv. Jerneja. Na ta dan so solinarji praznovali zaključek solne sezone.²⁸

²⁶ Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

²⁷ Soline in solinarstvo. Pridobljeno 20. 11. 2023 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/soline-in-solinarstvo>

²⁸ Seča – cerkev Sv. Jerneja. Pridobljeno 12. 12. 2023 s https://kraj.eu/slovenija/cerkev_sv_jerneja/slo

2.3 Pomen solin za ohranjanje biotske raznovrstnosti

Soline predstavljajo državno območje velike kulturne in estetske vrednosti. V njih je mogoče vzdrževati in uravnavati biološko raznolikost.

Soline, kjer aktivno pridobivamo sol, so primer sožitja med gospodarsko dejavnostjo in željo po ohranjanju narave (naravovarstvene potrebe). Hkrati so konkurenčen primer svetovni proizvodnji soli v tovarnah.

Soline so enkratna mokrišča z bogato biološko mnogovrstnostjo. Zato ni naključje, da so številne uvrščene v Naturo 2000. Živali in rastline so se uspele prilagoditi kljub skrajnim solinskim razmeram; hitro se menjavajo predeli s sladko, mešanico slane in sladke vode (somorna voda), morsko in vse do zasičene vode s soljo. Soline so skrajne razmere za življenje, v resnici negostoljubno okolje. Živali, ki so se prilagodile tem razmeram, imajo številno potomstvo, verjetno tudi zato, ker ni plenilcev.²⁹

Soline so hkrati območje, ki je zaradi gospodarjenja večji del leta pod vodo. Raziskave pokažejo, da skozi zgodovino ni zaznati večjega števila gnezdečih, prezimujočih ali selečih vrst ptic zaradi prvobitnega ali rokodelskega ravnanja s solinami. Obsežna slana jezera ob ugodnih vremenskih razmerah privabijo tisočere jate ptic, npr. plamencev.³⁰

Pri opuščenih solinah voda ne kroži več, bazeni se izsušijo in soline niso več tako zelo privlačne za nekatere živalske in rastlinske vrste. V primeru, da tovrstne soline preoblikujemo v zavarovana območja, jim lahko z ustreznimi ukrepi povrnemo nekdanjo vrednost, s tem pa tudi povečamo ekološko vrednost. Soline obiskujejo številne ptice, pestrost več kot 100 različnih vrst je osupljiva, kar pomeni, da so soline njim življenjskega pomena.

Soline so velika območja, želje po gospodarjenju na njih pa izjemna. Kot primer je marikultura (gojenje morskih organizmov).

Zaradi izrednega ekološkega pomena sta na območju solin nastala dva krajinska parka:

Krajinski park Strunjan in Krajinski park Sečoveljske soline.

²⁹ Sol in njen pomen. Pridobljeno 20. 11. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/sol-in-njen-pomen>

³⁰ Škocjanski zatok. Pridobljeno 5. 1. 2024 s <https://www.skocjanski-zatok.org/narava/>

2.4.1 Krajinski park

2.4.1.1 Krajinski park Strunjan

Za te soline sta značilna dva geografska podatka: so najmanjše v Jadranu (slabih 20 hektarjev) in najsevernejše v Sredozemlju. Hkrati spada v trojico zavarovanih solin: drugi dve zavarovani območji sta še na Cipru in v Italiji. Strunjanske soline so nastale kot posledica preoblikovanja plitkega Strunjanskega zaliva. So na prehodu med morjem in kopnim in so s svojo izgradnjo nasipov, kanalov in plitvih bazenov del kulturne dediščine.³¹

Slika 27: Stara razglednica

Danes je to območje zavarovane narave z izjemnim življenjskim okoljem, v katerem najdejo svoj prostor različne rastlinske in živalske vrste, ki so skozi svoj razvoj zmogle prilagoditev solinskim razmeram. V preteklosti je bila vloga solin gospodarska. Danes jih zaradi vseh naštetih razlogov uvrščamo med naravne in kulturne spomenike v Krajinskem parku Strunjan.³²

Slika 28: Strunjanske soline

³¹ Strunjanske soline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://parkstrunjan.si/presezniki/soline/>

³² Acman, T. 2016. Naravni parki Slovenije: naravni parki, izbor nezavarovanih območij ter geoparki. GEAArt (str. 108 – 109)

2.4.1.2 Krajinski park Sečoveljske soline

Tudi v Sredozemskem prostoru so Sečoveljske soline nekaj posebnega.

V 14. stoletju so na Pagu izumili postopek pridelave soli na petoli. Njihovo znanje se je razširilo po Istri. Tak postopek pridelave soli je še danes v uporabi v Sečoveljskih solinah.

Če so bile nekoč soline v vsaki slovenski vasi ob morju, je potemtakem res neverjetno, da so se naše Sečoveljske soline obdržale skozi razburkano zgodovino. Zavarovane so od leta 1989 kot krajinski park. Dovoljeno je le solinarstvo in gojenje morskih organizmov.³³

Slika 29: Sečoveljske hišice

Slika 30: Sečoveljske soline

Sečoveljske soline so del Krajinskega parka (KPSS). Merijo 593 hektarjev. Na severu jih omejuje kanal Sv. Jerneja, na vzhodu ostanki nasipa ozkotirne železnice, na jugu je mejna reka Dragonja, zahodna pa morski nasipi v Piranskem zalivu.

Slika 31: Solinar pri svojem delu

Sečoveljske soline so nastale na prostoru, ki ga je ustvarila Dragonja s svojimi naplavinami in z njihovim odlaganjem dvignila dno reke. Struga reke si je svojo pot vrezala med flišnimi

³³ O parku. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku>

plastmi Šavrinskega gričevja in krednega apnenca Savudrijskega polotoka. Tu se menjavajo plasti peščene gline in zaglinjenega proda. Usedline organskih snovi namigujejo na to, da je bilo nekoč ustje reke Dragonje zamočvirjeno.

Soline so razdeljene na popisna mesta ali teritorije: manjša območja, ki so zelo značilna (toponimi: lastno ime kraja ali kakega drugega dela površja). Nekatera so jasnih značilnosti (ločena območja) in njihova imena so bila dodeljena že v preteklosti: Lera, Fontanigge, Morje in Letališče.³⁴

Za nas obiskovalce je najzanimivejši opuščeni del solin. Ta se imenuje Fontanigge.

Soline dobijo svežo morsko vodo prek kanala Lera. Le ta ima zapornico, ki jo ročno zapirajo med oseko. Kanal je velik 4,960 ha.³⁵

Slika 32: Fontanigge

Veliko je ptic, na desetine opuščenih in porušenih hiš in seveda slanuše.

Slika 33: Solinarska hišica

Slika 34: Slanuše

³⁴ Območja. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/obmocja>

³⁵ Škornik, I. 2028. 2008. Spoznajmo soline. Pridobljeno 23.12. 2023 s https://issuu.com/kpss/docs/knjiga_soline_web

Sreča se je solinam nasmehnila leta 1993 (3. februarja), ko je bil zaradi izjemnih krajinskih in ekoloških vrednot del območja Fontanigge kot prvo mokrišče v Sloveniji uvrščen na seznam ramsarskih lokalitet. (Ramsarska konvencija o mokriščih, mednarodno pomembnih zlasti kot prebivališče močvirskih ptic, je bila v okviru Unesca sprejeta v iranskem mestu Ramsar leta 1971.)³⁶

Mednarodni sporazum zagotavlja skupno sodelovanje pri ohranjanju mokrišč, predvsem pa biotske raznovrstnosti.³⁷

Slika 35: Ramsarska konvencija

Zavedati se moramo, da imajo soline velik ekološki pomen, saj tam domujejo številne živalske in rastlinske vrste.³⁸

³⁶ Sečoveljske soline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <http://www.dedi.si/dediscina/430-secoveljske-soline>

³⁷ Ramsarska konvencija. Pridobljeno 1. 12. 2023 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Ramsarska_konvencija

³⁸ Ekološki pomen solin. Pridobljeno 1. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/soline/ekoloski-pomen-solin-in-njihova-prihodnost>

2.4.2 Ekosistem solin in biotska raznovrstnost solin

V solinah najprej opazimo ptice. Te seveda niso edine prebivalke solin. Tu prebiva veliko različnih živali; nekatere vrste imajo samo tu edino prebivališče v Sloveniji.³⁹

Slika 36: Plamenci obiskali Sečovlje

Med okusno hrano za ptice v plitvi slani vodi spadajo **mногошčetince**, **školjke**, **rakci**, **ličinke** in še mnogo drugih vrst.

Nekatere **čebelje vrste** najdemo samo tu.

Stenice nam niso prav po godu, a sta tu dve vrsti – **kratkokrile** in **obrežne stenice**. **Pajčji škržati** živijo na trstu.

Vrtna in **etruščanska rovka**, **jež**, **belonoga** in **hišna** in **pritlikava miš**, **podgana** ... Zaradi specifičnega okolja (pusta slana polja) imajo številne težave.

Vprašanje je, kje točno najdejo bivališče redke vrste **netopirjev**.

Merjasec, **jazbec**, **lisica**, **srnjak** svojo prisotnost, čeprav ne stalno, dokazujejo z odtisi v mehkem terenu.

Slika 37: Poljska primorska kuščarica

Slika 38: Črnica

Slika 39: Želva sklednica

³⁹ Živali. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivali>

Poljska primorska kuščarica se zadržuje med razvalinami nekdanjih hiš. **Črnica**, človeku nenevarna kača, je naša najhitrejša kača, zato jo kličejo tudi črna švigavka. **Navadni, progasti gož** in **kobranka**.

Sladkovodno močvirje in bregove Dragonje naseljuje **želva sklednica**.

Dvoživk pravzaprav ni, ker jim slanost ne ustreza. Na solinskem obrobju najdemo posamezne predstavnike **krastač**, **zelene rege** in **navadnega pupka**.

V solinskih bazen zapazimo živo rdečega **solinskega rakca** in ribo **solinarko**. V družbi **škardobole** in **obrežne rakovice**. V številnih kanalih domujejo **brancini** in **orade**, **mehkužci** in drugi **nevretenčarji**.

Slika 40: Rdeči solni rakec

Slika 41: Solinarka

Slika 41: Škardobola.

Na veliko koncentracijo slanosti so se prilagodili številni **mikroorganizmi**. So ključni v prehranjevalni verigi. So zelo številni. Toliko jih je, da se solna polja poleti odenejo z živo rdeče-oranžnimi pastelnimi barvami. Svet mikroorganizmov razgrne pogled skozi lupo mikroskopa. So enocelične **bakterije**, enocelične **alge** in celo **glive**.

Gospodarji neba so številne ptice. Na območju solin najdemo številne rodove ptic: **pljokkljune**, **kure**, **slapnike**, **ponirke**, **plamence**, **cevonosce**, **veslonožce**, **močvirnike**, **ujede**, **žerjavovce**, **obrežnike**, **golobe**, **papige**; **kukavice**, **sove**, **jadrалce** in **pevce**.⁴⁰

Slika 43: Rumeni žvižgač, pljokkljun

Slika 44: Mala tukalica, Žerjavovec

Slika 45: Čopasta kukavica

⁴⁰ Ptice. Pridobljeno. 24. 12. 2023 <https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivali/cat/gospodarji-neba>

Solinski habitat je obsežen vodni prostor katerega ptice ob selitvi uporabljajo za prenočevanje ali kot prezimovališče. Ne preseneča nas dejstvo, da smo do danes našli vsaj 296 vrst ptic. Tu najdejo potrebni mir brez prisotnosti človeka ali njegove infrastrukture.

Zaradi premočnega vpliva človeka soline še toliko bolj pridobivajo na svojem pomenu.

Dodatna odločitev, da solinarji ne pridobivajo soli na južni polovici solin, je pripomogla s pomočjo naravnih procesov k izoblikovanju številnih **solinskih biotopov**. Morska voda prinaša ogromno hrane po solinskih kanalih tudi v plitke bazene opuščenih delov solin. To je hrana številnim pticam z različnimi prehranjevalnimi navadami.

Slana trata je ena izmed nalog **naravovarstvenega monitoringa**. Je mejna **ekološka niša** (fizični prostor, kjer dolgoročno ni grožnje za obstoj pred plenilci, tekmeci ali zajedalci.

Pripadniki iste vrste imajo isto nišo, kar pomeni, da imajo enake pogoje.)

Slika 46: Slana trata

Med posebnosti solin pa uvrščamo tudi **slanoljube** rastline ali **slanuše (halofiti, večletnice, enoletnice)**.⁴¹

To so rastline, ki prenesejo velike koncentracije soli. Njihova rastišča so ob izlivih potokov in rek v morja, prav tako v solinah in zelo ozkem priobalnem pasu pod vplivom **pršca**. Koncentracija slanice je tako zelo visoka, da pri običajnih rastlinah pride do nasprotja: voda

⁴¹ Rastline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/narava/rastline>

pride iz korenin navzven namesto notri, zato se posušijo. Temu pravimo **fiziološka suša**. Slanuše so razvile način uravnavanja soli v svojih tkivih. Ne gre zgolj za eno samo prilagoditev, te so morfološke, anatomske, biokemijske in tudi fiziološke.⁴²

Skorajda vse slanuše so ogrožene in zato uvrščene na **Rdeči seznam ogroženih vrst**.⁴³

Razlog njihove ogroženosti je v zelo omejenem pasu, kjer lahko te rastline uspevajo. Ta priobalni pas pa je človek seveda agresivno spremenil (že v preteklosti in danes). Na nekaterih območjih je popolnoma izginila ali pa je bila uničena. Nekatere se pojavijo tudi na ruderalnih območjih (površine, ki so občasno ali redno motena zaradi posegov v prostor – npr. kopališče, nasipi, izkopavanja ...).

Na Leri uspevajo slanuše na obrobju polj in v jarkih. Občasno tu in tam prekrije celotni bazen osočnik (pionirska združba).

Slika 47: Trstičje

Slika 48: Somorno močvirje

Botanično je Fontanigge zelo pester in najbolj zanimiv.⁴⁴ Ker se tu ne prideluje soli in ni obiskovalcev, je ta del bogatejši z več različnimi vrstami. Posamezne vrste so našle svoj točno določeni prostor pod soncem.

Na slanih travnikih prevladujejo: **grmičasta členjača**, **tolščakasta loboda**, **ozkolistna mrežica**.

⁴² Slanuše ali halofiti Piranskih solin. Pridobljeno 15. 12. 2023 s

<https://www.nib.si/mbp/sl/component/content/article?id=830:slanuse-ali-halofiti-piranskih-solin>

⁴³ Slanuše ali halofiti Piranskih solin. Pridobljeno 15. 12. 2023 s

<https://www.nib.si/mbp/sl/component/content/article?id=830:slanuse-ali-halofiti-piranskih-solin>

⁴⁴ Slanuše ali halofiti Piranskih solin. Pridobljeno 15. 12. 2023 s

<https://www.nib.si/mbp/sl/component/content/article?id=830:slanuse-ali-halofiti-piranskih-solin>

Slika 49: Grmičasta členjača

Slika 50: Ozkolistna mrežica

Slika 51: Tolščakasta loboda

Robove nekdanjih bazenov je zasedel **modrikasti pelin**. Rahle brežine solinskih jarkov zarašča **obmorski oman**. Bolj pustna ali sušna tla zasedajo **kopjelistna loboda**, **morska nitnica**, **zakrivljena ozkorepka** (trava).⁴⁵

Izliv reke Dragonje je nekaj posebnega. Konča se z morskim močvirjem. Tu najdemo dva zanimiva predstavnika močvirij: **navadni trst** (trajnica z dolgimi, plazečimi, nadzemnimi in podzemnimi pritlikami, ki so izredno regenerativne) in **obrežni šaš** (edini slovenski predstavnik slanoljubnih šašev).

Na manj slanih nasipih najdemo še **močvirsko slanovko** in **sodino solinko**.

Med enoletnice sodita osočnik in primorski slanorad.

Slika 52: Osočnik

Slika 53: Primorski slanorad

Med podvodnimi vrstami je zanimiva **polžasta rupija** (posebni cvetovi nad morsko gladino).⁴⁶

⁴⁵ Rastline. Pridobljeno 23. 12. 2023 Spoznajmo soline, Iztok Škornik, seča 2008, SOLINE Pridelava soli d. o. o.

⁴⁶ Slanuše ali halofiti Piranskih solin. Pridobljeno 15. 12. 2023 s

<https://www.nib.si/mbp/sl/component/content/article?id=830:slanuse-ali-halofiti-piranskih-solin>

Njihova mesnata stebila in listi so sočni, vsebujejo natrijev klorid. V njih so zaloge vode in solne žleze; iz njih izločajo odvečno sol. Solinski prostor obogatijo konec poletja z rdečo vijolično barvo.

Sečoveljske soline pa aprila v rumeno okraši redka rastlina, ki ni halofit. **Rimska belvalovka** je trajnica s čebulico, beli cvetovi so v grozdastem socvetju. Zraste do višine 20 cm.⁴⁷

⁴⁷ Rastline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/narava/rastline>

2.4 Pomen solin za ohranjanje naše kulturne in tehniške dediščine

Soline so pomemben del kulturne dediščine Slovenije.

Piranske in Strunjanske soline predstavljajo izjemno kulturno in tehniško dediščino, saj so ene izmed najstarejših solin v Evropi in pomemben del zgodovine solinarstva. Ohranjanje te dediščine je ključnega pomena za ohranjanje identitete regije in spodbujanje razumevanja preteklosti.

Kulturna krajina Sečoveljske soline je uvrščena med izjemne krajine. Opredeljujeta jo dva državna dokumenta, Strategija varstva krajine v Sloveniji in Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Kulturna dediščina Sečoveljskih solin se varuje tudi na podlagi Zakona o varstvu kulturne dediščine, Odloka o razglasitvi Krajinskega parka Sečoveljske soline iz leta 1990, Resolucije o pomenu Krajinskega parka Sečoveljske soline iz leta 1993 ter Odloka o razglasitvi Muzeja solinarstva za kulturni spomenik državnega pomena iz leta 2001.⁴⁸

Sečoveljske soline so zapisane v registru nepremične kulturne dediščine⁴⁹ in v registru naravnih vrednot.⁵⁰

Sečoveljske soline imajo bogato zgodovino in so ena redkih krajin, ki ji v zgodovinskem pogledu lahko dokaj natančno sledimo vsaj 700 let, najstarejši viri pa segajo vse do 9. stoletja, v čas razvoja mestnih komun in Beneške države. Posebno krajinsko vrednost pripisujemo južni polovici Sečoveljskih solin, imenovani Fontanigge, ki so še edine ohranile srednjeveški značaj nekdanjih starih Piranskih solin. Fontanigge so posebnost tudi v širšem merilu, saj podobnih krajin, ki se ponašajo s tako bogato tradicijo ročnega pobiranja soli, na svetu ni veliko.⁵¹

Ohranjanje teh solin je ključno za ohranjanje spomina na preteklost, ki priča o pomembni vlogi solinarstva v razvoju regije.

⁴⁸ Tavčar, E. 2019. Dediščinska krajina med človekom in naravo: kulturne krajine solin. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <http://www.krajinskapolitika.si/novica/dediscinska-krajina-med-clovekom-in-naravo-kulturne-krajine-solin/>

⁴⁹ Sečoveljske soline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <http://giskd2s.situla.org/rkd/Opis.asp?Esd=7868>

⁵⁰ Sečoveljske soline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <http://www.dedi.si/dediscina/430-secoveljske-soline>

⁵¹ Tavčar, E. 2019. Dediščinska krajina med človekom in naravo: kulturne krajine solin. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <http://www.krajinskapolitika.si/novica/dediscinska-krajina-med-clovekom-in-naravo-kulturne-krajine-solin/>

Solinarstvo je bilo pomemben del življenja in gospodarstva lokalnega prebivalstva. Ohranjanje solin je ključno za ohranjanje kulturne identitete skupnosti in povezovanje z dediščino preteklih generacij.

Ker Piransko (sečoveljsko in strunjansko) sol še vedno pridobivajo na tradicionalen način s tradicionalnimi orodji in tehnikami, so soline pomembne tudi za ohranjanje tehniške dediščine in za ohranjanje tradicionalnih obrti.

Ker gre za dragoceno tehniško in kulturno dediščino, jo moramo ohraniti za zanamce.

Kot je zapisal Iztok Geister: *"Le kdor doživi soline kot črno blato in belo sol, jih lahko dojame celostno: kot neskončno ljubezniv objem reke in morja."*⁵²

Fontanigge so že skoraj petdeset let opuščene, s tem pa del Sečoveljskih solin ogrožen. Solinarstvo se je namreč po letu 1968, predvsem zaradi napornega ročnega dela, nestanovitnih vremenskih razmer ter nekonkurenčnosti cen znašlo v hudi zagati.⁵³

Zato so solinarske hišice vse od 60. letih 20. stoletja prepuščene počasnemu propadanju.

Študenti Fakultete za pomorstvo in turizem so v sodelovanju s študenti drugih fakultet ter Zavodom za kulturno dediščino združili moči v iskanju ideje, kako najti trajnostni način revitalizacije degradiranega območja Sečoveljskih solin.⁵⁴ Ob upoštevanju vseh zahtev so iskali načine, kako bi solinarske hišice postale samooskrbne.⁵⁵

Ugotovili so, da bi hiške morali obnoviti s trajnostno energijo (ladijsko), saj so vsi posegi zaradi ohranjanja kulturne in naravne dediščine v krajinskem parku omejeni. Električno bi pridobivali z vetrnimi turbinami, skritimi v dimnike ali s fotovoltaičnimi strešniki. Sladko vodo pa bi pridobivali z uparjalniki iz morske vode.⁵⁶

⁵² Soline so moje in lahko so tudi vaše. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <https://www.dnevnik.si/88076>

⁵³ Tavčar, E. 2019. Dediščinska krajina med človekom in naravo: kulturne krajine solin. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <http://www.krajinskapolitika.si/novica/dediscinska-krajina-med-clovekom-in-naravo-kulturne-krajine-solin/>

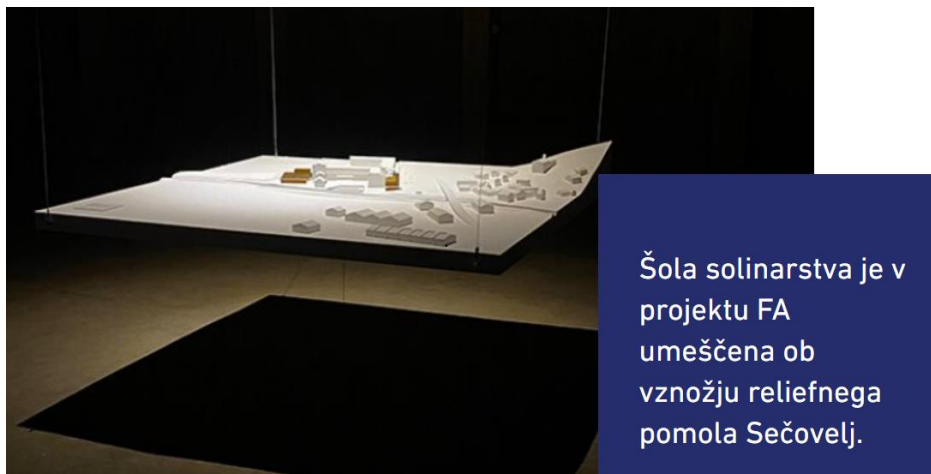
⁵⁴ Klokočovnik, J. Če v soline vrnemo solinarja, jih bomo dolgoročno izgubili. 14. 12. 2023. Primorske novice. Leto LXXVI, št. 288, str. 5

⁵⁵ Branc, E. 8. 1. 2024. Kako bi solinarske hišice lahko bile samooskrbne. Dnevnik. Rubrika Slovenija obala. Leto LXXVI, št. 5, str. 8, 1. izdaja

⁵⁶ Klokočovnik, J. Če v soline vrnemo solinarja, jih bomo dolgoročno izgubili. 14. 12. 2023. Primorske novice. Leto LXXVI, št. 288

Pri varovanju kulturne krajine solin je potrebno upoštevati dejstvo, da je ta prostor nastal in se stoletja razvijal in ohranjal prav zaradi osnovne dejavnosti – pridobivanja soli.⁵⁷ Strokovnjaki ugotavljajo, da je Fontanigge mogoče ohranjati le s pridelavo soli.⁵⁸

Slika 54: Maketa šole solinarstva

Slabi desetletji po opustitvi solinarstva so vzniknila prva prizadevanja strokovnjakov za varstvo kulturne dediščine in ohranitev starih piranskih solin. Prva obnovitvena dela so bila izvedena leta 1989.

Obnovljene so bile tri solinarske hiše s skladiščem za orodje in sol, dve solni polji in kanal za dotok sveže morske vode.⁵⁹

Leta 1990 je Občina Piran sprejela Odlok o razglasitvi Krajinskega parka Sečoveljske soline.⁶⁰

Območje Sečoveljskih solin in polotoka Seča so zaradi izredne ohranjenosti ter znanstvene, kulturno-vzgojne, ekološke in krajinsko-oblikovne vrednosti razglasili za Krajinski park Sečoveljske soline.

⁵⁷ Sprehodili smo se po Sečoveljskih solinah in ugotovili, da... Pridobljeno 10. 12. 2023 s <https://www.metropolitan.si/novice/slovenija/vcasih-drzavni-monopol-danes-prostor-zalostnega-prizora-je-sola-solinarstva-resitev-za-obuditev-slovenskih-solin/>

⁵⁸ Štravs, S. Soline. Fontanigge je mogoče ohranjati le s pridelavo soli. Pridobljeno 23. 1. 2024 s <https://www.mladinska-knjiga.si/en/node/5480>

⁵⁹ Sprehodili smo se po Sečoveljskih solinah in ugotovili, da... Pridobljeno 10. 12. 2023 s <https://www.metropolitan.si/novice/slovenija/vcasih-drzavni-monopol-danes-prostor-zalostnega-prizora-je-sola-solinarstva-resitev-za-obuditev-slovenskih-solin/>

⁶⁰ Odlok o razglasitvi Krajinskega parka Sečoveljske soline. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <http://www.lex-localis.info/KatalogPristojnosti/TiskDokumenta.aspx?SectionID=df12065a-e250-4487-9ade-cb87723f99ca>

Slika 55: Obnovljene solinarske hišice

Leta 2003 je Vlada RS s koncesijsko pogodbo za upravljanje Krajinskega parka Sečoveljske soline rabo te naravne vrednote zaupala podjetju Soline.

Danes so soline zaščitene z državno uredbo kot krajinski park.⁶¹

Kulturna dediščina Strunjanskih in Sečoveljskih solin (Piranskih solin) je izjemnega 5-kratnega pomena: etnološke, tehnične, zgodovinske, naselbinske in krajinske.⁶²

Izjemnost je v tem, da se je uspela ohraniti vse do dandanes. Zato je njena obstojnost še toliko bolj žlahtna. Sem uvrščamo solna polja, kanale in bregove s kamnitimi zidovi, številne stopnice in zapornice, mnogotere solinske hišice kot tudi poti, mostove, črpalke, tirnice ... Hkrati so edine ob vzhodni obali Jadrana, kjer solinarji celoten proces pobiranja soli ohranjajo na tradicionalen način. (Pobiranje soli v slanici na petoli ali biosedimentu. Petola je debeline okoli 5 mm in mora biti pravilno negovana. Preprečuje prehajanja blata v sol. Zaradi tega sol vsebuje številne mikroelemente in minerale).⁶³

⁶¹ Uredba o Krajinskem parku Sečoveljske soline. UL RS 29/2001. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED1591>

⁶² Piranske soline. Pridobljeno 12. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/soline/piranske-soline>

⁶³ Tradicionalno solinarstvo. Pridobljeno 24. 1. 2024 s <https://www.kpss.si/o-parku/kultura/tradicionalno-solinarstvo>

Slika 56: Petola

Slika 57: Prevoz soli od bazena do skladiščenja

Sol pridelana pri nas je zelo kakovostna in vsebuje številne minerale. Ohranjanje solinarskih navad priča o naši zavesti kulturne dediščine. Soline ostajajo prestižno bivalno okolje in rezervat za ptice in rastline (zelo redke in posebne).

Solinarji pri svojem delu še vedno uporabljajo tradicionalna orodja, zato so soline pomembne tudi za ohranjanje naše tehniške dediščine.

2.4.1 Sol v pesmih, pregovorih in običajih

Soline so opevali tudi literati. V nadaljevanju sledi pesem z naslovom Sečovlje⁶⁴

Sečovlje, soline, prevzamejo in dajejo navdih.

Veliko nas je, ki smo od drugod prišli
in Sečovlje za svoj dom izbrali.
Zaradi ljubezni, lepote, dela ...

Mogoče nekoga so solna polja prevzela ...
Saj vonj po soli očara vse sprehajalce ...
Soline so tudi naravni rezervat za ptice ...
1989 so krajinski park postale ...
V ponos, veselje nas vseh z obale!
Sprehod po solinah,
ko dan si z nočjo roko poda,
je nekaj enkratnega...
Sončni zahod, odsev svetlobe
In na površini slanice se v rožnati barvi
blešči solni cvet...

Pred mnogimi leti dve reki,
Drnica in Dragonja sta dragonjsko dolino
spremenili v obširno polje,
sredi katerega je rudnik,
ki sega globoko v morje.

Če pogledamo nazaj, v štirinajsto stoletje,
se nam razkrije marsikakšno razodetje.
Takrat solin še ni bilo,
Sicciole se na dva dela deli ...

V enem so ribiči, v drugem pa kmetje bili.
Reka Dragonja je služila kot prevozna pot,
promet se je odvijal dan in noč,
Dragonja je imela tudi prečudoviti most ...

In danes, tukaj smo ljudje z vseh vetrov zbrani,
skoraj tisoč tristo nas je in vsi si nismo med seboj znani,
vendar se trudimo in želimo vsi,
da o našem kraju se sliši med ljudmi.
Vsem se nam toplo pri srcu stori,
ko slišimo Sečovlje majhen kraj ob hrvaški meji,
ki letališče in soline ima
in ga zato vsakdo v svetu pozna.

⁶⁴ Sečovlje. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <http://www.pesnik.net/content/view/419/113/>

Ker je bila sol izrednega pomena nekdam in ker je zelo pomembna tudi danes, so z njo povezani pregovori in reki:

Ta človek nima dosti soli v glavi.

Še za sol ne zasluži.

Dekleta grejo za njim, kot koze na sol.

Ljubezen brez poljubov je kot kruh brez soli.

Kot je zapisano v Sladki zgodbi o soli : »Sol je morje, ki ni moglo nazaj v nebo.«⁶⁵

Sol je bila in je še priljubljena pri odpravljanju in odganjanju slabih energij, urokov in misli. Hudiča so odganjali z metanjem soli čez levo ramo.

Vse kulture na svetu uporabljajo sol kot močno sredstvo očiščevanja. V Evropi je bilo včasih poponoma običajno, da so, preden so se odpravili spat, pred hišni prag vrgli ščepec soli in si tako zagotovili varnost med spanjem.

Sol je imela pomembno mesto tudi v bibliji, v kulturnih obredih, v šegah in verovanjih in bila je pomembno obrambno sredstvo zoper zle sile. Z njo so prerokovali in napovedovali usodo, bila je pomemben člen v ljudskem zdravilstvu.⁶⁶

Njena simbolična moč je prispevala vdanosti in zvestobe.

Sol je tudi v srednjeveških obredih in na mizi igrala pomembno vlogo. Tako kot nekoč, še danes marsikje izkazuje gostoljubnost s tem, da z gostom delijo kruh in sol.⁶⁷

⁶⁵ Sladka zgodba o soli. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://artsandculture.google.com/story/TQVxFwftXRafrA?hl=sl>

⁶⁶ Sol v simbolih, navadah, verovanjih, šegah in vražah. Pridobljeno 5. 2. 2024 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/sol-v-simbolih-navadah-verovanjih-segah-in-vrazah>

⁶⁷ Sol v simbolih, navadah, verovanjih, šegah in vražah. Pridobljeno 5. 2. 2024 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/sol-v-simbolih-navadah-verovanjih-segah-in-vrazah>

2.5 Pomen solin za turizem

Zaradi velikih količin pridelane bele soli in njene kakovosti je imel Piran stoletja dolgo velik ugled in pomen med mediteranskimi proizvajalci soli.

Povezanost Pirana s solinami pa je močna še danes. Občina Piran s svojimi solinami uvršča Republiko Slovenijo v krog mediteranskih držav, v katerih se še vedno na tradicionalen in naraven način predeluje sol. Iz čiste morske vode, s pomočjo sonca, vetra in truda solinarjev je pridelana sol, na katero je občina Piran vsako leto znova ponosna.⁶⁸

Turisti tak način pridelave soli lahko le še redko vidijo, zato solinarstvo predstavlja turistični potencial, ki ga ne smemo zanemariti.

Piranske soline, ki so nastale že v letu 804, so obsegale soline na območju današnje marine (Lucija, Portorož), manjše Strunjanske soline in večje Sečoveljske soline. Območji obeh ohranjenih solin sta danes krajinska parka. V krajinskem parku Strunjan je izjemen klif nad morjem, v Sečoveljskih solinah pa lahko turisti z vodenimi ogledi in obiskom Muzeja solinarstva spoznajo tradicionalno pridelavo soli.⁶⁹

V mestu Piran, za katerega pravijo, da je zraslo na soli, je vsako leto na praznik Sv. Jurija prireditev, kjer prikazujejo običaje ob odhodu solinarjev na soline, kjer so živeli v času solinarske sezone. Praznik je posvečen potovanju v preteklost in vsakdanje življenje tedanjega časa. Obiskovalci lahko spoznajo mnoge zanimivosti in skrivnosti tradicije pridelave soli, ki je stara več kot 700 let in je bila zelo pomemben vir zaslužka za mesto.⁷⁰ Avgusta pa je solinarski praznik, ki oživlja čas vračanja solinarskih družin iz sečoveljskih solin, kjer so preživljali poletje do zadnje žetve soli. Osrednje dogajanje je na Tartinijevem trgu.⁷¹

Piranske soline imajo velik turistični potencial. Ohranjanje solin omogoča obiskovalcem vpogled v tradicionalne metode pridobivanja soli in predstavlja turistično atrakcijo.

⁶⁸ Piran. Pridobljeno 2. 2. 2024 s https://gregorbabsek.si/Piran_zgodovina.html

⁶⁹ Soline – vir razcveta in zdravja. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <https://www.slovenia.info/sl/destinacije/znamenitosti/piran-s-solinami>

⁷⁰ 19. Solinarski praznik ob prazniku Sv. Jurija. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <https://www.portoroz.si/si/dozivi/dogodki/8518-19-solinarski-praznik-ob-prazniku-sv-jurija>

⁷¹ Piran s solinami. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <https://www.slovenia.info/sl/destinacije/znamenitosti/piran-s-solinami>

Obiskovalci imajo možnost ogleda solin, kjer se lahko seznanijo z zgodovino in postopki pridelave soli ter uživajo v edinstveni pokrajini.

Pomemben prispevek k turizmu bo prinesla tudi ureditev Jernejevega kanala, degradiranega območja na območju Sečoveljskih solin.

Kanal svetega Jerneja (pogovorno Jernejev kanal, tudi kanal sv. Jerneja) je dovodni kanal Sečoveljskih solin in je v preteklosti ob plimi zagotavljal dotok morske vode do sečoveljskih solin, danes pa v glavnem služi za priveze manjših plovil. Kanal je bil zgrajen tudi za plovbo v zvezi z odvozom pridelane soli. Ko so kanal nehali uporabljati, so ga nehali vzdrževati, zato se je zamuljil, pretočnost se je poslabšala, kanal je bil poln nelegalno urejenih pomolov in privezov, tudi zapuščenih in potopljenih plovil.⁷²

Slika 58: Jernejev kanal

Slika 59: Zapuščena plovila v Jernejevem kanalu

Občina Piran in Javno podjetje Okolje Piran sta začela z urejanjem Kanala svetega Jerneja.⁷³

⁷² Kanal Svetega Jerneja. Pridobljeno 5. 2. 2024 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Kanal_svetega_Jerneja#

⁷³ Občina Piran in Javno podjetje Okolje Piran začenjata z urejanjem Kanala svetega Jerneja. Pridobljeno 5. 2. 2024 s <https://www.piran.si/objava/483969>

Slika 60: Kanal pred ureditvijo, tudi cesta še čaka na ureditev

Jernejev kanal deluje precej bolj urejeno, problem pa predstavljajo dva kilometra dolga cesta, neurejena parkirišča in neurejena kolesarska pot ob Jernejevem kanalu.⁷⁴

Zgrajeni so mostovži in privezi za čolne.

Slika 61: Urejeni mostovž v Jernejevem kanalu

Slika 62: Urejeni privezi za čolne

V naslednjih letih bodo cesto uredili. Po ureditvi bo cesta prednostno namenjena kolesarjem, hkrati pa bo dovoljevala tudi vožnjo motornim vozilom.

Prihodnost je torej navkljub gradbenim apetitom usmerjena v nadaljevanje solinarske dejavnosti.

Že nekaj časa je v uporabi solinsko blato, kopalne soli, slanice ... v kozmetične in zdraviliške namene.

Čas pa bo pokazal ali je šel turizem v pravi smeri, s katerimi želimo obiskovalcem približati zgodovino, neprecenljivo kulturno dediščino in običaje, kot tudi krajevno arhitekturo in naravne vrednote.

⁷⁴ Šuligoj, B. 10. 10. 2023. Leseni mostovž zamuja, bo dražji, a bolje urejen. Delo. Pridobljeno 5. 2. 2024 s <https://www.delo.si/lokalno/primorska-in-notranjska/leseni-mostovz-zamuja-bo-drazji-a-bolje-urejen/>

3 IZHODIŠČE RAZISKAVE IN HIPOTEZE

3.1 Cilji raziskovalne naloge

Z izdelavo raziskovalne naloge sem želel ugotoviti pomen solin.

Moj cilj je bil ugotoviti:

- ali anketiranci vedo, kaj so soline in ali so jih že obiskali;
- ali soline obišče več domačih ali tujih obiskovalcev;
- ali je delo na solinah težko in ali med je med mladimi zanimanje za poklic solinarja;
- ali se anketiranci in intervjuvanci zavedajo pomena solin;
- ali so soline pomembne za našo kulturno dediščino.

3.2 Postavitev hipotez

Na podlagi zgornjih ciljev sem postavil 6 hipotez.

1. hipoteza: »Večina anketirancev ve, kaj so soline in jih je že obiskala.«
2. hipoteza: »Večina anketirancev ve, kdaj so bile soline prvič pisno omenjene.«
3. hipoteza: »Soline obiskujejo bolj Slovenci, kot tujci.«
4. hipoteza: »Večina anketirancev kupuje le Piransko sol.«
5. hipoteza: »Za zaposlitev na solinah je dovolj interesa.«
6. hipoteza: »Anketiranci in intervjuvanci se zavedajo, da moramo ohraniti soline, saj so pomemben del naše kulturne dediščine.«

3.3 Raziskava

3.3.1 Vzorec

Da bi izvedel čim več o solinah in dobil odgovore na svoja vprašanja sem sestavil vprašanja za intervjuje. Na vprašanja o solinah so odgovarjali Osman Dedić, Matjaž Kljun, Luka Kastelic, Iztok Škornik in dr. Flavio Bonin.

Anketo sem izvedel z učenci 8. in 9. razreda OŠ Polje in odraslimi.

Anketni vprašalnik je izpolnilo 92 učencev ter 104 odraslih.

3.3.2 Sestava vprašalnika in število pravilno izpolnjenih anket

Z namenom, da bi potrdil oziroma ovrgel hipoteze, sem se odločil, da sestavim anketni vprašalnik. Učenci 8. in 9. razreda OŠ Polje, njihovi starši, znanci in zaposleni na OŠ Polje in OŠ Kašelj so reševali spletni anketni vprašalnik, ki je bil narejen v Google docs (obrazec).

Anketni vprašalnik je razdeljen na dva sklopa.

Prvi sklop vsebuje podatke o anketiranih: spol, starost, razred (pri učencih) in izobrazbo (pri odraslih). Anketiranci so izbrali ustrezno trditev.

Drugi sklop anketnih vprašanj se nanaša na solinarstvo in soline. Anketiranci so morali izbrati ustrezen odgovor.

3.3.3 Postopek obdelave

Za obdelavo podatkov sem uporabil program Microsoft Office Excel 2013.

4 REZULTATI RAZISKAVE

4.1 Obisk Sečoveljskih solin na dan praznika Sv. Jurija

Tudi sam sem obiskal praznik sv. Jurija, ki se je odvijal 23. aprila 2023 v Piranu.

Prikazali so življenje na solinah; na stojnicah so bile razstavljene stvari, ki so jih nekoč vzeli s seboj v solinarske hiške. Celó na kletko s pticami in mlinček za kavo niso pozabili.

Slika 63: 19. praznik sv. Jurija

Odhod je bil vedno pravo doživetje. Ničesar niso smeli pogrešiti, zato so bile priprave natančne. Selitev za štiri mesece in več je morala biti tako popolna, če so se hoteli počutiti kot doma. V resnici niso potovali daleč, še posebno ne za današnje razmere, a ne smemo pozabiti, da se je v tistih časih prevoz odvijal precej drugače.

Sliki 64 in 65: Utrinki z obiska solinarskega praznika

S posebnim žigom so označevali hlebčke kruha, da se je vedelo katera gospodinja ga je zamesila. Ta je bil prav tako na ogled. Iz domače kuhinje so zadišale školjke, katerim se ni dalo upreti.

Resnično je bilo z malo domišljije videti tako, kot bi se vrnil več desetletij nazaj v zgodovino.

Popoldne se je praznik zaključil z odhodom bark na soline. Solinarji so nosili preproste hlače in majico in seveda nepogrešljiv slamnik.

Slika 66: Odhod solinarske družine na soline

Na vodenem ogledu sem istega dne spoznal tudi Strunjanske soline od blizu.

Ob zavzeti razlagi vodičke in razstavi v muzeju sem spoznal veliko novega o solinah. Ogledal sem si razstavljena orodja, ki jih uporabljajo solinarji.

Dodatni čar daje edina slovenska morska laguna Stjuža.

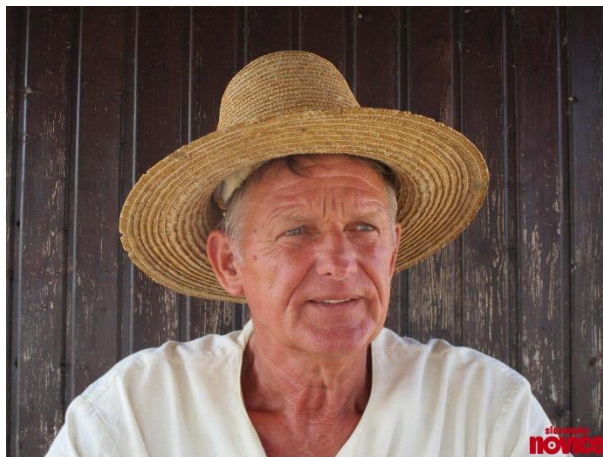

Slika 67: Strunjanske soline

4.2 Intervjuji

4.2.1 Intervju z gospodom Osmanom Dedićem

Gospod Osman Dedić je solinar, predan svojemu delu. Je eden od približno 20 redno zaposlenih solinarjev v podjetju Soline, d. o. o.⁷⁵

Slika 68: Osman Dedić

Intervju:

1. Na prvi pogled se zdi, da je sol zelo preprosto pridelati. Pa vemo, da ni tako. Kaj vse vpliva na kvalitetno oziroma odlično sol?

Samo na prvi pogled. V zimskem času potekajo natančna vzdrževalna dela. Najpomembnejša je urejenost bazenov; sezono morajo dočakati s kvalitetno vodo, slanico. To je v soodvisnosti z ljudmi, ki urejajo vodni režim in nadzirajo vodo. Kvalitetno vodo spustijo po kanalih do polj, npr., če preveč dežuje, jo spustijo nazaj v morje.

2. Naše življenje je prekratko za opazovanje razlik v reliefu krajine. A se je površina solin zagotovo skozi desetletja in stoletja spreminjala. Kaj vse je botrovalo temu?

Soline se niso ne skrčile ne povečale, vse je v stanju kot je bilo nekoč. Obnavljajo se deske kanalov in orodja. Prvi vtis je urejenost, pogled se izgubi v daljavi bazenov in pregrad. A v resnici se je v zadnjih petdesetih letih toliko spremenilo: pridelamo zgolj še desetino takratne

⁷⁵ Poželi prvo letošnjo sol. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/pozeli-prvo-letosnjo-sol/>

količine, ljudi kronično primanjkuje. Ne pravzaprav delavcev, ampak delavcev, ki bi znali to delati in si seveda tako delo želeli. Uporabnost krajine se je spremenila in intenziteta dela.

3. Morje je eden izmed dejavnikov, ki sol vsebujejo, jo oblikujejo in definirajo. Jadransko morje je šlo skozi vihro spreminjanja tudi kot posledice človekovega delovanja na naravo.

Ali le-ta končni produkt, sol, kaj spremeni?

Biološka postaja v Piranu kontrolira onesnaženost Jadranskega morja. Ni toliko onesnažena, da ne bi mogli pobirati soli. Vzorce vode vzamejo tudi v solinah. Količina je odvisna od naravnih dejavnikov z ljubeznijo solinarja do dela.

Slika 69: Morska biološka postaja

Opomba: Pod okriljem Nacionalnega instituta za biologijo deluje Morska biološka postaja. Edina ustanova v Sloveniji, ki preučuje morje in spremlja kakovost vode. Raziskovalci so osredotočeni na fizikalne, kemijske in biološke procese v morju (oceanografija).

4. Kateri naravni dejavniki vplivajo na količino pridobljene soli? Kako se je to spreminjalo z leti?

*Za pridelavo soli so pomembni trije faktorji - zrak, sonce in veter. Najboljši veter piha z morja, ki ga imenujejo **burin**. Je rahel in suši zrak, zaradi tega je tudi večji pridelek. Nastane ponoči, ko se kopno hitreje ohlaja kot morje. Z oddaljevanjem od obale izgubi svojo moč. Drugi veter je **maestral**. Že zvečer čutiš, kaj bo prinesel jutrišnji dan. Malokdaj te izkušnje po toliko letih presenetijo. Sol je dar narave, morja.*

5. Sol pridobivate po ustaljenem vzorcu iz preteklosti. Kaj se je za časa vašega dela pri tem kljub vsemu spremenilo?

Način pridobivanja je isti kot pred okoli 700 leti. Vsa lesena orodja prav tako, tudi ni kakšne nove mehanizacije. Prav tako današnji čas s svojimi novimi tehnologijami ne more pospešiti pridelave. V tem je čar tega dela. Znam ga izkoristiti kot sprostitev; delo v brezvetrju ali pišu vetrca, v sozvočju oglašanja ptičev, ves čas na prostem.

Slika 70: Osman Dedić pri svojem delu

6. Menite da je morska sol lahko tudi zdravilna? Imate kakšen konkreten primer pri čem bi pomagala?

Sol je zdravilna in se lahko takoj zaužije, ko se odcedi. Že samo delo na solinah, jod, zrak in okolje brez avtomobilov in industrije je zdravilno. Različne koncentracije soli in solne kopeli vplivajo na krvni obtok. Slane kopeli uporabljamo pri lažšanju težav s kožo ... a sol prodre mnogo globlje in vpliva na regulacijo vnetnih procesov.

7. Ali je še kakšna skrivnost pri pridobivanju soli in vzdrževanje solin, po npr. več letih dela, še neodkrita? Katera stvar vas pri solinah umiri, katera preseneti, navdihuje?

Delo solinarja me sprosti, ni stresa in negativne energije. To je tudi moj hobi. Združiti delo in hobi v eno dejavnost pa je preprosto sreča. Solinarstva se učiš leta in leta, deset let. Če ga ne opravljaš s srcem, soli nekaj manjka. Ni isto.

8. Koliko vaše delo pozna javnost, recimo prebivalci Primorske?

Ljudje so poznali soline, ko še ni bilo tovarn. Zdaj pa ni več interesa. Večina otrok jih pozna samo zaradi šolskih dejavnostih, ki jih tu izvajajo. Način življenja se je danes drastično

spremenil. V vseh pogledih. Resda so marsikje delavniki iz dneva v dan drugačni. Poletje je čas za soline. Od jutra do poznega mraka. Vmes nekaj ur za oddih, počitek, kosilo. Če vremena ni, tudi tisti dan dela ni. To preprosto ni za vsakogar. Očitno pa sploh ne, saj ni novih moči.

9. Koliko časa se ukvarjate s solinarstvom? Prehaja pri vas dejavnost iz roda v rod? Ali je bila najprej hobi, ki je kasneje preraslo v resno delo, službo in zaslužek?

Hobi se je sčasoma spremenil v delo. Služim si kruh s solinarstvom. V resnici hobi še vedno ostaja, saj v tem delu uživam. Zato ostajam tu tudi po upokojitvi. Nekaj bi mi manjkalo, če ne bi bil tu. Poleti se mi pri žetvi pridružita še dva prijatelja, zdaj že vrsto let, oba čez 70 oz. 80 let. To delo rojeva trdna prijateljstva in dolgoživost spominov.

10. Pridobivanje soli nima nekega ustaljenega urnika. Od česa je odvisen delavnik? Kdaj si lahko privoščite počitek in dopust? Kako to posega v vaš družinski ritem?

Pozimi, ko so vzdrževalna dela, delamo 8 ur od ponedeljka do petka. V juliju in avgustu za žetev soli delamo vsak dan od jutra do večera; vmes imamo pavzo od druge do četrte ure. Takrat je najmočnejše sonce in nastaja več soli, vendar se potrebno vmes tudi odpočiti. Dnevno pridelamo v povprečju med tono in dvema tonama in pol.

11. Kako je praznik sv. Jurija pomemben za solinarje? Ali se ga tudi vi udeležujete?

Solinske družine so živele v Piranu čez zimo; ko pa je bil čas sezone, so z barko odpluli na soline. S sabo so si pripeljale hrano in so tam živele v solinskih hišicah. Kljub temu, da so odpotovale zgolj nekaj kilometrov stran, je bil to dogodek in sprememba okolja. Vsi so živeli za to obdobje, družile so se cele družine.

Slike 71, 72, 73: Popravljanje bazenov

4.2.2 Intervju z gospodom dr. Matjažem Kljunom

Gospod Matjaž Kljun je zaposlen na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Republike Slovenije (ZVKD RS), na območni enoti Piran, kjer se ukvarja s solinarsko dediščino.

Slika 74: Matjaž Kljun

Intervju:

1. Koliko časa ste povezani s solinami? Katero je vaše delovno mesto in kakšne naloge so vezane nanj?

S solinarsko dediščino sem se pričel ukvarjati v letu 2010. Sprva sem v okviru študentskega dela opravljal delo solinarja na južnem predelu Sečoveljskih solin Fontanigge, kjer so prisotni še zadnji ostanki pridelave soli po srednjeveškem postopku. Solinarsko delo sem opravljal na območju Muzeja solinarstva, kjer so v devetdesetih letih prejšnjega stoletja revitalizirali dva solna fonda, ki sta snovana po načinu pridelave soli iz 14. stoletja. Trenutno opravljam delo konservatorja na Zavodu za varstvo kulturne dediščine. Zadolžen sem za solinarsko dediščino. Naloge obsegajo celosten pristop, ki vključuje vrednotenje, dokumentiranje, raziskovanje in interpretiranje dediščine. Pri našem delu predvsem skrbimo za ohranjanje in varstvo kulturne dediščine, kot tudi snujemo smernice nadaljnjega varstva solinarske kulturne dediščine. Na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije se zavedamo, da je solinarska dediščina izjemnega pomena, zato gre naše prizadevanje v smeri oživljanja tudi danes opuščanih območji Piranskih solin. Izvorna raba, to je pridelava soli, je edini pogoj in možnost celostne ohranitve solin.

2. Na prvi pogled ob prihodu v Sečoveljske soline, prevzame obiskovalca nepregledna množica bazenov. Zdi se, da je vse v najlepšem redu. Kaj bi izpostavili kot ključni problem?

Sečoveljske soline obsegajo površino 650 hektarjev. Predstavljajo kulturno krajino, katero je skozi stoletja oblikoval in vzdrževal človek z dejavnostjo pridobivanja soli. V ta namen je območje solin strukturiral na posamezna območja različno povezanih bazenov koncentracije in kristalizacije voda. V osnovi se struktura deli na v začetku 20. stoletja modernizirano severno območje Lera in južni predel Fontanigge, kjer pridelava soli poteka na ločenih posameznih solnih fondih, katero opravlja solinar oz. solinarska družina. Solni fond, osnovan na srednjeveški tipologiji, predvideva solno polje z bazeni koncentracije in kristalizacije, ob njem pa je pripadajoča solinarska hiša. Na moderniziranem načinu proizvodnje poteka pridelava zvezno na skupnih prostorskih enotah, delovni procesi pa so klasificirani na posamezne poklice. Kot smo uvodoma že zastavili, gre pri opredeljevanju Piranskih solin za prostor kulturne krajine, katerega lahko vzdržuje in ohranja zgolj primarna raba – pridelava soli. V ta namen je v luči infrastrukturnega stanja solin potrebno človeka in osnovno solinarsko dejavnost vrniti v Piranske soline tudi na območja, kjer je danes proizvodnja opuščena. S tem mislimo tudi revitalizacijo južnega predela Sečoveljskih solin. Z dolgoročno smelo zastavljeno strategijo, ki temelji na dediščinskem izročilu je mogoče prebroditi sedanje obdobje in Piranskih solinam zagotoviti kulturno, krajinsko, socialno in ekonomsko perspektivo in samovzdržnost. Soline so bile gonilo razvoja kraja in so to lahko tudi v prihodnje.

3. Pri številnih panogah, recimo slamnikarstvu, suhi robi, pletenju košar, žganju gline, čebelarstvu so številni problemi v prenosu znanja na mlajše rodove. Solinarstvo ima to specifičnost, da so soline ene same, neprenosljive, ogromen živ organizem, za katerega je potrebno vsakodnevno skrbeti. Kaj bi morali storiti danes, da bi to lahko ohranili?

Prenos tako specifičnega znanja, ki se je izoblikoval skozi stoletja, predstavlja izziv tudi solinarski dediščini, saj znanje poseduje zgolj peščica posameznikov, ki je močno ogroženo.

Poleg preučevanja zgodovinskih virov je zato potrebno nosilce nesnovnih znanj vrednotiti kot pomembne in ključne za ohranitev načina izvajanja solinarske dejavnosti, ter jih v največji možni meri aktivno vključiti v ohranjanje in obnovo. Poleg preučevanja materialnih, kartografskih, ustnih in drugih zgodovinskih virov pa je najpomembnejše za solinarstvo

mesta Piran nadaljevanje in revitaliziranje rabe prostora s solinarsko dejavnostjo. Gre za edino smiselno prostorsko vez, ki omogoča, da se vsa znanja in viri neposredno prenesejo in izvajajo v prostoru solin. Soline so prostor aktivne pridelave soli, vsakodnevnega vzdrževanja, skrbnosti in bivanja s prostorom. Vse naštetu je obveza in privilegij, hkrati pa tudi pogoj nadaljnje ohranitve prostora in dejavnosti.

4. Kako znanje solinarstva prenesti na nove generacije? Kako jih navdušiti nad solinarstvom?

Prenos solinarskega znanja, pa tudi navduševanje nad delom gre umestiti v prostor solin, saj se le tam lahko končno odvija. Gre za delo v edinstvenem prostoru, kjer je solinarski delavec oz. delavka samostojen, kot je tudi vezan na kolektiv in delo v njem. Gre za več dejavnikov oz. pogojev, ki jih je potrebno zagotoviti. Potrebno je zagotoviti solidno stanje infrastrukture in delovno okolje, katere rdeča nit je kontinuirana pridelava soli po tradicionalnem postopku. Seveda je v kontekstu prenašanja znanj in navduševanja misliti tudi na tako raven dolgoročne strategije, kot tudi voljo ter ujemanja posameznika s prostorom in delom. Navdušenje je proces prepleta zunanjih in posameznikovih dejavnikov. V prvi vrsti pa je potrebno navduševati z zgledom. Z zglednim odnosom, ohranjanjem prostora in vseh prvin dediščine, pridelavo soli, ter omogočati dostopnost, prostor za delovanje in s tem navdih novim generacijam solinarskih delavcev in delavk. Krepitev zavesti poteka tudi prek pedagoških vsebin, delavnic, predavanj, izdaje knjig in drugih dejavnosti, ki so pomembne za ohranitev.

Vendar je ponovno ključno prepoznavanje pomena v lepoti solinskega dela, v sožitju povezave človeka s solinskim ekosistemom, ki ga ohranja, ustvarja in je hkrati od njega odvisen, ter mu zagotavlja intelektualno in socialno blaginjo. V tem smislu je potrebno solinarja osmisliti kot intelektualnega posameznika, ekologa, ki poleg fizičnega dela osmišlja in razvija celoten spekter človekovega družbenega udejstvovanja.

5. Mnogokateri enači solinarstvo s težkim fizičnim delom. Tudi delovnik ni ustaljen; poleti je delo vsak dan prilagojeno sončnemu ritmu in seveda trenutnemu vremenu.

Kako si predstavljate oživitev solin?

Oživitev solin mora sloneti na pridelavi soli, ki je ključna vez solinske krajine in omogoča solinam samovzdržnost in samozadostnost. Na njeni osnovi se nato razvija vse znanstvene, socialne, pedagoške in druge vsebine. Soline je potrebno zaradi izjemne vrednosti oživiti in

ovrednotiti kot izjemno vrednoto in potencial sodobne družbe. Obnova sedaj opuščenih delov je mogoča. Na podlagi osvojenih znanj in dolgoročne strategije je opuščene dele potrebno postopoma obnavljati. Lahko bi rekli, kar pogovorno: najprej eno polje, nato pa naslednje. Tak pristop je ob obnovi ključne infrastrukture (nasipi, zapornice) smiselni tudi zaradi prenosa znanj in vrednot, ki poteka v manjši skupini. Ob večletnem delu pa je tudi nabor nosilcev znanj večji, zato je lahko tudi revitalizacija bolj pospešena. Solinarstvo je način življenja, pri katerem delovnik res ne zajema običajnega delovnega ritma. Potrebno je veliko prilagajanja vremenskim vplivom, bibavici. Prav tako je potrebno posamezna delovna opraviti v točno določenem terminu leta. V tem smislu je tudi razporeditev del prilagojena tako vremenskim dejavnikom, kot tudi infrastrukturnim in fizičnim dejavnikom. Predvsem pa solinarstvo ni zgolj delo enega posameznika, ampak zahteva sodelovanje, složnost kolektiva, ki si pomaga, bodri in skrbi za soline kot celoto.

Enačenje s solinarskim delom, kot fizičnim delom je pogosta predstava. Vendar je solinarsko delo veliko več, zato je tudi pomanjkljiva. Solinar ali solinarka je opremljen z mnogimi znanji, ki jih vsakodnevno spoznava, osvaja in uporablja. Kot smo že omenili solinar uporablja mnoge mentalitete, ki strmijo v svet celostno, spoštljivo in vzajemno. Danes bi temu lahko rekli krožno, predvsem pa je solinar ekolog. Od vedno je to bil, vendar ga šele danes upravičeno tako tudi vrednotimo.

6. Zavod za varstvo kulturne dediščine RS Območne enote Piran je predstavil šolo solinarstva. Hkrati je dejstvo, da se solinarstva naučiš šele po desetih letih, saj se je potrebno naučiti poslušati naravo.

Ali šola solinarstva že deluje, kako je poskrbljeno za prenos znanja? Kdo so predavatelji in koliko je slušateljev? Je šola zaživela, so že vidni kakšni rezultati?

Naj se najprej navežem na uvodno zastavljeno tezo. Izjemno pomembno je razumevanje, da se solinarstva ne da naučiti v kratkem časovnem obdobju. Potrebni so več leti, tudi deset, da posameznik in skupina razumejo delo in solinski ekosistem, ter začnejo delovati v nekakšnem sinhronem ritmu. Potrebno je obvladati veliko združenih delovnih procesov, ki sestavljajo solinarsko delo. Solinarstvo zahteva izkušnje, potrpežljivost in sprejemanje. Sočasno pa predanost, delavnost, to je tudi lepota tega dela. Tudi v luči slednjega je pomembna kontinuiteta udeležencev v procesu ohranjanja, oživljanja in razvijanja ideje delovanja oz. revitalizacije solin.

Ideja šole solinarstva je zasnovana primarno na revitalizaciji Piranskih solin. Gre za delovno zasnovo, katero se je snovalo ob skupnem sodelovanju več fakultet Univerze v Ljubljani. Predstavili smo dolgoročno možnost oživitve Piranskih solin, predvsem sedaj opuščenega južnega predela Fontanigge, ki ga je po našem mnenju ne samo mogoče v celoti revitalizirati, ampak tudi nujno. Šola kot izobraževalna institucija je tako eden od delov zastavljene revitalizacije, ki bi skrbela tako za prenos znanja, ustvarjala in raziskovala potencialne ekološke znanosti, postala vezni člen med lokalnim okoljem in solinami, ter zasledovala tako socialni kot ekonomski doprinos kraju in širše. Šola do sedaj ni zaživela, kot tudi ne njena osnova, to je pričetek revitalizacije solin. Šola predstavlja vzporedni oz. boljše nadgradnjo procesa revitalizacije. Sami programi šole niso bili še definirani, bi bil pa to svež, odprt in sodoben pristop k izobraževanju in pridobivanju znanj. Kot rečeno, pa je osnova spoznavanja ekoloških mentalitet vezana na soline in solinarsko dejavnost. Praktična izkušnja, vpetost v okolje solin omogoča razvoj izjemnega potenciala ekološke misli in seveda samo revitalizacijo solin.

7. Kdo je tisti, ki odloča o tem, kaj bo z našo snovno in nesnovno dediščino? Kdo je skrbnik 700 letnega izročila?

Proces varstva kulturne dediščine je kompleksen in vključuje tako posameznike kot celotno družbeno, državno in mednarodno strukturo institucij. Zakon o varstvu kulturne dediščine odlično opredeljuje vso kompleksnost in pogojenost dediščino z definicijo, da so z dediščino opredeljene dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, etnične pripadnosti, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas. Republika Slovenija pomen kulturne dediščine prepoznava tudi v Ustavi. V njej odgovornost varstva in skrbnosti nalaga tako državi, lokalnim skupnostim kot sleherniku. V Republiki Sloveniji imamo razvejan in dobro organiziran sistem institucij, ki skrbijo za varstvo kulturne dediščine. Ta obsega službe Ministrstva za kulturo, številne muzeje, arhive, galerije, knjižnice, javne zavode. Sistem varstva zajema in naslavlja tudi številne lastnike dediščine, upravljavce in nosilce kulturne dediščine.

Skozi desetletja je solinarska dediščina dobila določen pravni status varstva, ki pa za potrebe doseganja ciljev celostnega ohranjanja solinarske dediščine ni zadosten. Ob upoštevanju sedanjih okoliščin nosilcev in upravljanja solin bo zato v prihodnje potrebno zastaviti tako zakonodajno, strokovno in organizacijsko zaslombo, ki bo omogočila razmere za varstvo in narekovala obuditev solinarske dediščine.

8. Ali številno zbrano gradivo o solinah lahko pomaga pri obnovi Sečoveljskih solinarskih hišic? Ali bi bilo to sploh smiselno?

Pri vsakem posegu v kulturno dediščino je temelj kvalitetne obnove predhodna podrobna preučitev vseh razpoložljivih zgodovinskih virov. Od tega je odvisna končna kvaliteta posega in tudi strategije ter konkretne obnove solinarskih hiš oz. tudi solin. Pri obnovi solinarskih hiš je zato potrebno preučiti materialne, kartografske, pisne, ustne in druge zgodovinske vire, ki podpirajo ohranjanje te zvrsti dediščine. Solinarske hiše so bile vedno v funkciji pridelave soli, ta značaj je potrebno ohraniti tudi v prihodnje. Sedanji trend propadanja hiš ni dopusten in ga je potrebno ustaviti, kot je potrebno pričeti s celotno obnovo celotne solinske krajine in v njen sočasno ponovno vzpostaviti avtentičen način pridelave soli. Obnova solinarskih hiš je smiselna, saj ohranja na eni strani zgodovinski dokaz načina bivanja in dela v izjemni kulturni krajini, predstavlja etnološko, arhitekturno, krajinsko in družbeno vrednost. Po drugi strani pa so ob oživitvi solin solinarske hiše nujne za spravilo soli, orodja in odmora solinarjev.

9. Kulturna dediščina Fontanigge brez dvoma presega slovenski okvir. Hkrati pospešeno propada.

Ali bi lahko zaradi potencialov, ki jih ima, še kdaj tu pridelovali sol?

Kot ste že izpostavili, gre za izjemno kulturno dediščino, ki presega državni okvir s številnimi potenciali. Odgovor je pritrdilen, še več. Ne samo da bi lahko pridelovali, to je generacijska obveza varstva kulturne dediščine tega prostora. Pridelava soli je ključen element ohranitve Sečoveljskih solin, saj bo v nasprotnem primeru kulturna krajina solin propadla in izgubljena. V soline je v delih, kjer proizvodnja ne poteka, zato potrebno vrniti človeka in pridelavo soli z vsem potrebnim vzdrževanjem in obnovo infrastrukture. Potenciali pridelave soli oz. kulture solinarstva in pripadajoče krajine so enormni, ter zajemajo znanost, ekologijo, socialo, ekonomijo, zdravstvo, kulturno, družbo. Kot smo že izpostavili, so bile soline in solinarstvo

večstoletno gonilo kraja. Zaradi kvalitet, ki jih danes lahko vrednotimo oz. opredeljujemo kot ekološke, je njihov potencial vsaj enako pomemben kot v preteklosti.

10. Solinarska dediščina ima izjemno kulturno vrednost, ki presega lokalni pomen in jo uvrščamo v nacionalno in mednarodno razglasitev, kot vrednoto.

Koliko ljudi pripomore k ohranjanju te vrednote in kaj vse je potrebno narediti za to?

V ohranjanje solinarske dediščine je profesionalno vključenih mnogo ljudi. Prav tako je številčna in pestra tudi zainteresirana javnost, nosilci. Nekateri se organizirajo tudi v posamezna društva, ki skrbijo za ohranjanje posameznih običajev, ki se nanašajo predvsem na nesnovno dediščino. Vse našteto je spodbudno in dokazuje, da obstaja zavedanje in interes določene populacije in institucij za ohranitev solinarske dediščine. Realen pokazatelj uspešnosti pa bo edinole podpirajoča, dolgoročna strategija varstva usmerjena k revitalizaciji in ohranjanju solin, z zagonom pridelave soli na celotnem solinskem prostoru. To je edini in tudi smiseln način varstva, ki torej zahteva strategijo upravljanja, izobraževanje, vključevanje družbe za delo v solinah in s solinami, konkretno obnovo in pridelavo soli.

11. Ženske so enkrat tedensko mesile kruh. Da se ne bi kruh družin med seboj pomešal, so ga označili s posebnimi žigi, katere so izdelali moški. To, da je imela v povprečju le vsaka četrta ali peta hiša peč je zagotovo pripomoglo k dodatnemu druženju.

Ali je še kdo od otrok, ki je doživel ta običaj, živ?

Nekaj nosilcev življenja in dela v solinah srednjeveške pridelave soli, ki zajema južni predel Sečoveljskih solin Fontanigge in Fazan v Luciji je še živečih. Doživeli so način bivanja in dela v solinah s solinarsko hišo, ki je zajemalo tudi prehranjevanje, prenočitev, prenos pitne vode iz bližnjih izvirov, solinarsko delo, prevoz soli s čolni in barkami, ter ostalim. Zaradi znanj in izkušenj so izjemno dragoceni, saj je nekaj od njih z delom nadaljevalo v aktivnih delih Piranskih solin. Predstavljajo izjemen vir, ki ga je potrebno dokumentirati, ohraniti in skupaj z njimi vrniti v prostor solin pri njihovi obnovi. Tako imamo še vedno na voljo medgeneracijski prenos znanja in mentalitet, ki lahko ključno prispeva k njihovi ohranitvi in delovanju.

12. Danes pridelamo zgolj med 4 in 5.000 tonami soli kar je desetina nekoč pridelane soli. Sečoveljske soline so izjemne v svetovnem merilu.

Kdo je kupec naše soli? Ali Slovenci kupujemo Sečoveljsko sol? Ali jo znamo ceniti?

V Piranskih solinah so denimo v letu 1946 pridelali 43000 ton soli. Pridelava soli je takrat obsegala vsa razpoložljiva območja pridelave: Strunjanske soline, soline Fazan v Luciji ter predela Lera in Fontanigge v Sečoveljskih solinah. Danes je ob obnovi polovice Lere in Strunjanskih solin ter celotnega južnega predela Sečoveljskih možnost za povečanje kapacitete pridelave soli znatna. Sol pridelana v Piranskih solinah je prodajana tako na domačem trgu, kot tudi v tujini. Po nam znanih podatkih potrošniki na slovenskem trgu kupujejo sol, prav tako pa podpirajo in se identificirajo z vrednotami kulturne dediščine Piranskih solin. Ohranitve solinarstva in njegove dolgoročne vizije pa ne gre zreducirati samo na vprašanje individualne potrošnje, ampak mora biti zastavljena širše, družbeno. V kolikor obstaja soglasje o ohranitvi in revitalizaciji soli ter prepoznavanju njunih potencialov in vrednosti, so prisotni vsi pogoji dolgoročno delovanje solin, rešitev sedanje situacije pa toliko bližje.

Danes ima znanje o solinarstvu le še peščica ostarelih solinarjev. Ena izmed možnosti, da ohranimo snovno in ne snovno dediščino soli je mogoče sodobna in v prihodnost usmerjena šola.

4.2.3 Intervju z gospodom Lukom Kastelicem

Gospod Luka Kastelic je naravovarstveni nadzornik v Javnem zavodu Krajinski park Strunjan.

Naravovarstveni nadzorniki in inšpektorji opravljajo neposredni nadzor v naravi nad spoštovanjem prepovedi, opredeljenih z Zakonom o ohranjanju narave in s predpisi, izdanimi na njegovi podlagi.⁷⁶

Slika 75: Luka Kastelic

⁷⁶ Naravovarstveni nadzor. Pridobljeno 23. 1. 2024 s <https://parkstrunjan.si/naravovarstveni-nadzor/>

Intervju:

1. Strunjanske soline so najsevernejše soline v Jadranu. Hkrati tudi najmanjše. Verjetno je malo od sreče odvisno, da so se uspele ohraniti vse do danes?

Ne od sreče, ampak od oseb, ki so videle v solinah tržni in naravovarstveni potencial.

2. Tu živijo edinstvene rastlinske in živalske vrste, ki so se zmogle prilagoditi skrajnim solinskim razmeram. Ali je to glavni razlog, da so Strunjanske soline krajinski park?

Strunjanske soline so le del krajinskega parka, poleg drugih presežnikov kot je edina morska laguna Stjuža, najvišji flišni klif v Jadranu, največje morsko zavarovano območje v celotnem Tržaškem zalivu in odlično ohranjene podobe kulturne krajine.

Poleg pomembnih rastlin in živali ter habitatnih tipov je pomembno ohraniti podobo kulturne krajine in tradicionalno rabo prostora, kot je pridelava soli na tradicionalen način.

3. Strunjanske soline so bile zgrajene v poplavni ravnici potoka Roja. Za pridelavo soli se s plimo zajema morska voda.

Ali se Strunjanske in Sečoveljske soline ne glede na tradicionalni način pridelave soli v obeh solinah vseeno po čem razlikujeta?

V glavnem se razlikujejo po velikosti. Na Strunjanskih solinah se prevaža sol tudi s samokolnico z valjem, iz kristalizacijskih bazenov na odcedišče, medtem ko na Sečoveljskih solinah uporabljajo samo vozičke. Na sečoveljskih solinah lahko opazite tudi ruševine solinarskih hiš in muzejsko zbirko v sklopu muzeja solinarstva. V strunjanskih solinah pa si lahko obiskovalci ogledajo razstavo o Krajinskem parku Strunjan, kjer najdejo tudi informacije o solinarstvu.

4. Soline so majhne, obiskovalcu se zdi, da si jih je moč ogledati takoj.

Koliko časa nam vzame obhod in strokovni ogled solin skupaj s predstavitvijo?

Voden ogled solin z vodnikom traja 1h. Vsebuje ogled info centra (predstavitev Krajinskega parka Strunjan) s filmom in ogled solin neposredno na solinah na kristalizacijskem območju. Pridelavo soli si je možno ogledat samo v poletnih mesecih, ko poteka sezona pobiranja soli. Brezplačno si lahko obiskovalci ogledajo info center in soline iz nasipov, po katerih poteka sprehajalna pot.

5. Soline so verjetno bolj obiskane v poletnem času.

Koliko je obiskovalcev? Iz katerih tujih krajev jih prihaja največ? Si kupijo kakšen spominek?

Strunjanske soline so najbolj obiskane spomladi in jeseni. Največ obiskovalcev je iz Slovenije. Spominkov tukaj ne prodajamo.

6. Ali je še moč videti pravo pridelavo soli?

Samo na sončen poletni dan.

7. Ogledi dandanes postajajo tržno blago v različnih pomenih.

Ali se lahko pridružimo solinarju in z njim preživimo dan? Koliko solinarjev še deluje na solinah?

Ni možno pobirati sol kot obiskovalec. Na strunjanskih solinah je redno zaposlena 1 oseba. Občasno pridejo pomagat zaposleni iz sečoveljskih solin.

8. Soline se nenehno spreminjajo.

Ali sami po več letih odkrijete kaj novega, česar prej niste poznali? Kaj vam pomenijo soline?

Zaradi osebnega interesa skoraj vsak dan odkrijem kaj novega, saj so mi soline zanimive. Veseli me, da obstaja splošen interes ohranjanja solin in verjamem, da bo tudi tako v prihodnosti.

9. Svet se spreminja zelo hitro. Ali bomo znali ohraniti naše soline za prihodnje rodove?

Menim da.

4.2.4 Intervju z gospodom Iztokom Škornikom

Gospod Iztok Škornik je pri nas in v tujini poznan predvsem kot ornitolog in naravovarstvenik. V Krajinskem parku Sečoveljske soline je zaposlen kot naravovarstveni nadzornik in strokovni sodelavec za naravovarstveni monitoring. Je tudi avtor številnih poljudnih in strokovnih del s področja naravoslovja in naravovarstva. Znan pa je tudi kot naravoslovni fotograf. Njegove fotografije so objavljene v številnih domačih in tujih publikacijah. Objavili so jih tudi v reviji National Geographic.⁷⁷

Slika 76: Iztok Škornik

O podjetju Soline d.o.o in delu je povedal naslednje.

V podjetju SOLINE Pridelava soli d. o. o. varujemo in trajno ohranjamo naravno in kulturno dediščino na območju Krajinskega parka Sečoveljske soline ter pridelujemo sol na tradicionalen način. Upoštevač sonaravnost procesov tako zagotavljamo trajnostni razvoj tega območja, z izvajanjem ukrepov varovanja naravnih vrednot kulturne dediščine pa širimo zavest o pomenu ohranjanja Krajinskega parka Sečoveljske soline. 86 zaposlenih, od tega približno dve tretjini solinarjev, vzdrževalcev solnih polj in opreme ter vodarjev, ki upravljamo z vodnim režimom na solnih poljih, imamo za svoji glavni nalogi:

- upravljanje parka in razvoj trajnostnega obiskovanja
- pridobivanje in prodajo soli in drugih pridelkov iz solin

⁷⁷ Iztok Škornik. Pridobljeno 8. 2. 2024 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Iztok_%C5%A0kornik

Obe opravljamo kot skrben in odgovoren gospodar.

Intervju:

1. Sečoveljske soline so največje v severnem Jadranu. Ohranile so se vse do danes. Kako danes delujejo soline?

Orodje, ki ga solinarji uporabljajo pri vsakdanjih opravilih je iz lesa, ki ni kemično obdelan ali premazan. Občasno uporabljajo aluminijaste lopate za nakladanje in razkladanje soli. Kadar teren ne nudi dovolj višinske razlike za pretakanje vod iz višje ležečih predelov v nižje ležeče, to opravijo električne črpalke. Pri delu na kristalizacijskem območju uporabljajo tradicionalne ročne tehnike za obdelavo ilovnatega terena ter za vzgojo petole. Na območju zgoščevalnih bazenov pa vse pogosteje uporabljajo gradbeno mehanizacijo. Sol se pobira kot nekoč. Pred sto leti so na Leri Avstrijci nekoliko modernizirali postopek in združili območja za zgoščevanje vode v večje enote.

2. Tu živijo edinstvene rastlinske in živalske vrste. Hkrati poteka pridobivanje še vedno na tradicionalen način. Soline so del Krajinskega parka. Kako vam to uspe združiti, pridobivanje soli in upoštevati zahteve, ki jih narekuje Krajinski park?

Podjetje SOLINE je koncesionar tudi za park. Ekipa KPSS opravlja javno službo varovanja narave. Tradicionalna pridelava je podrejena varstvu narave. Za to, da je vse v redu skrbijo tudi Naravovarstveni nadzorniki.

3. Sečoveljske soline so skozi zgodovino menjale lastnike, hkrati se je delo spreminjalo vsaj kar se tiče pridelave zadnjih 100 let. Na primer posodobitev črpalk, nošnje soli in samokolnice so zamenjali vozički na tirih. A vseeno je precej dela ostalo podobnega kot v stoletjih pred tem. Kako danes poteka delo solinarjev?

Enako, kot nekoč, le da ne spijo več v solinah, ampak hodijo v službo. Črpališče je na elektriko, lastnik solin je država.

4. Včasih je bilo več sto družin, ki so se sem preselile. Koliko solinarjev pa danes še opravlja tu svoje delo? Kakšen je delavnik v sezoni?

Podjetje ima zaposlenih 20 solinarjev in vodarjev. Delavnik v sezoni je prilagojen vremenskim razmeram. Sol se pobira ali zvečer ali zgodaj zjutraj.

5. S katerimi izzivi se danes srečujete v parku?

Pomanjkanje delavcev za pridobivanje soli in podnebne spremembe.

6. Park obišče veliko ljudi. Z vseh koncev sveta. Kakšna je struktura obiskovalcev? Kaj jih zanima? Koliko časa porabijo za ogled parka? Ali Slovence zanimajo soline?

Od leta 2002 do leta 2022 je park obiskalo 778.781 obiskovalcev. Število obiskovalcev se povečuje, zmanjšalo se je le v zadnjih dveh letih (2020 in 2021) zaradi razmer, povezanih s covidom-19. Leta 2010 je bilo uvedeno štetje obiskovalcev na vseh vstopnih točkah parka, zato so za obdobje 2011–2021 dostopni natančni podatki o obisku parka. V obdobju 2011–2021 je Krajinski park Sečoveljske soline obiskalo 482.756 obiskovalcev. 265.783 (55 odstotkov) je bilo domačih gostov, medtem ko je bilo tujcev 187.647 (45 odstotkov). 427.440 je bilo obiskovalcev na Leri, medtem ko si je 55.326 obiskovalcev ogledalo Fontanigge in Muzej solinarstva. Lero je obiskalo več tujih gostov, Fontanigge pa več domačih. Z vstopnico z Lere je Fontanigge obiskalo več obiskovalcev kot obratno. Na Leri smo z vodniki opravili kar 5060 vodenih ogledov (od tega 109 brezplačnih), ki se jih je udeležilo 155.157 obiskovalcev. Tretjina (32,1 odstotka) obiskovalcev se je odločila za vodeni ogled. 59,5 odstotka je bilo domačih obiskovalcev, 40,5 odstotka tujcev, med temi je bilo največ angleško (16,7 odstotka) in nemško (16,3 odstotka) govorečih, sledijo jim obiskovalci iz Italije (5,5 odstotka), dobra 2 odstotka pa je bilo vodenih ogledov v drugih jezikih (francoščina, ruščina, srbsščina in hrvaščina ...). Opaziti je povečanje števila francosko govorečih obiskovalcev.

Po strukturi obiskovalcev na vodenih ogledih so na prvem mestu otroci, dijaki in študenti (39,5 odstotka), na drugem so odrasli obiskovalci (34,3 odstotka), sledijo jim upokojenci (8,0 odstotka) in obiskovalci s posebnimi potrebami (1,4 odstotka).

V parku je bilo v obdobju 2011–2021 prodanih 342 letnih vstopnic, 900 letnih vstopnic smo podelili udeležencem čistilnih akcij in najemnikom privezov. Prodanih je bilo 28.050 družinskih vstopnic, 142.591 odraslih in 177.724 otroških, dijaških, študentskih in upokojenskih vstopnic, 45.961 obiskovalcev je vstopilo v KPSS brezplačno (Center šolskih in obšolskih dejavnosti Burja, spremljevalci skupin, vodniki, invalidi in podobno).

Po kopnem je v park vstopilo skupaj 456.745 obiskovalcev, medtem ko je s plovilom v park priplulo 23.465 obiskovalcev. Povečuje se število obiskovalcev, ki v park vstopajo s kolesom; park letno s kolesi obišče približno 3000 obiskovalcev.

7. Park je živ organizem. Veliko se piše o njem. Ali se mu obetajo kakšne spremembe, novosti v prihodnosti?

Ne.

8. Ali je v parku še kaj, kar vas lahko preseneti, da je drugače kot ste si zamislili pri načrtovanju?

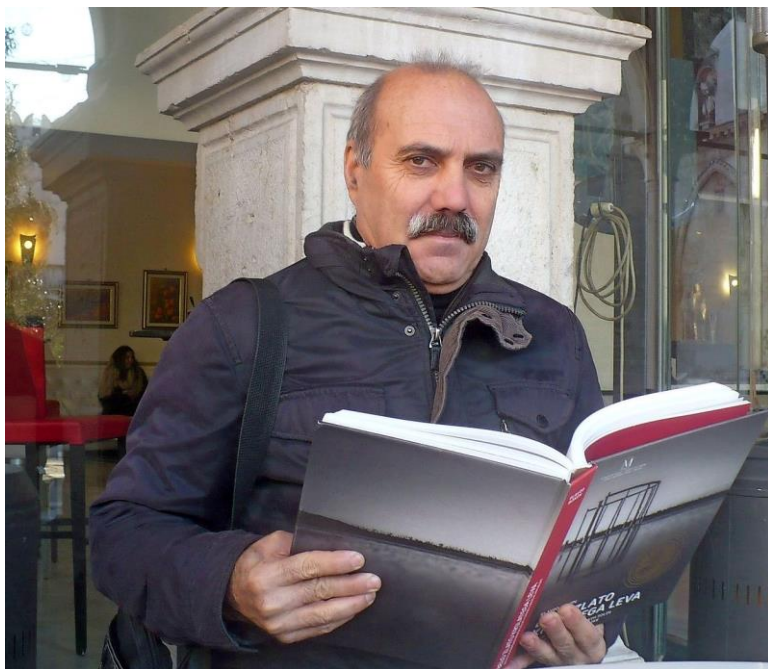
Ne.

9. Park se v različnih mesecih zelo spreminja, prav tako delo v njem. Kako različen delovni čas vpliva na zaposlene?

Ne vpliva.

4.2.5 Intervju z gospodom dr. Flaviem Boninom

Gospod dr. Flavio Bonin je kustos za starejšo zgodovino pomorstva, zaposlen v Pomorskem muzeju Sergej Mašera Piran, v sklopu katerega deluje tudi Muzej solinarstva.

Slika 77: dr. Flavio Bonin

Dr. Flavio Bonin je izdal knjigo z naslovom *Belo zlato krilatega leva. Razvoj severno-jadranskih solin v obdobju Beneške republike*. (Piran, Pomorski muzej-Museo del mare »Sergej Mašera« Piran-Pirano).⁷⁸ Gre za obsežno, bogato ilustrirano znanstveno monografijo.

Intervju:

1. Koliko časa že obstaja Muzej Sečoveljske soline?

Zbirka »Muzej solinarstva« je bila odprta v septembru 1991.

2. Obiskovalci prihajajo v vseh letnih časih. Kdaj je muzej najbolj obiskan?

Zbirka se običajno odpre z praznikom »Velike noči« (običajno na začetku aprila in je odprta do konca oktobra).

V pozno jesenskih in zimskih mesecih je zaradi vlage, nizkih temperatur in blatnega terena zaprta. Zbirka je najbolj obiskana v mesecu maju in septembru.

3. Ljudje danes čedalje pogosteje in več potujejo. Od kod prihajajo obiskovalci?

Zbirko obiskujejo obiskovalci iz cele Evrope, največ pa je še domačih turistov.

4. Slovenci radi odkrivamo različne kotičke Slovenije. Ali Slovence zanimajo soline?

Domače obiskovalce seveda zanima področje solin, predvsem zaradi specifične pridelave soli in ekosistema. V preteklosti je imela sol velik pomen, saj je in je bila zelo pomemben konzervans živil. Natrijev klorid (NaCl) pa je še danes zelo pomembna spojina, ki se uporablja v industriji in kmetijstvu.

5. Pri raziskovanju nas marsikaj zanima. Veliko stvari je zapisanih. Informacij je ogromno. Kaj vse si je mogoče ogledati?

Na kulturnem spomeniku državnega pomena »Muzej solinarstva« si je mogoče ogledati solni fond in v treh solinarskih hišah zgodovinsko – etnološki pregled solinarske dejavnosti v preteklem obdobju.

⁷⁸ Štuhec. M. Flavio Bonin: *Belo zlato krilatega leva. Razvoj severnojadranskih solin v obdobju Beneške republike*. Piran, Pomorski muzej Pridobljeno 8. 2. 2024 Kronika (Ljubljana), letnik 65, številka 2, str. 267-269. URN:NBN:SI:doc-UIL1CD62 from <http://www.dlib.si>

6. Soline so zelo obsežne. Od parkirišča je več sto metrov do muzeja. Po poti je že veliko za videti. Koliko časa potrebujemo za ogled?

Od vhodne rampe do zbirke je okoli 3 kilometre. Običajno vozi električni vlakec. Med potjo si je možno ogledati zapuščeni predel solin imenovan Fontanigge. Odvisno od letnega časa je mogoče opaziti razne vrste ptic in solinske vegetacije (limonium, zborjone).

7. Zdi se nam, da pridelava soli ni zahtevna. Samo zdi. Odkar delam raziskovalno nalogo, se je moje mnenje o tem korenito spremenilo. Ali lahko obiskovalec poskusi katerega od postopkov pridobivanja soli?

Postavitev solnega polja in njegovo vzdrževanje zahteva celoletno delo. To se poveča v mesecu aprilu s pripravo kristalizacijskih bazenov in nato s pridelavo soli. Pridelava tradicionalno pridelane soli je v preteklosti zahtevala celodnevno delo cele družine. Danes je s sodobno tehnologije delo lažje, vendar še vedno zahtevno in fizično težko.

8. Imate zanimive spominke. Kaj ljudje največkrat kupijo?

Obiskovalci največkrat kupujejo kataloge o zgodovini solin.

9. Velik del muzeja je na prostem. Ste kdaj računali koliko prehodite v enem dnevu, če je več skupin, več ogledov?

V preteklem obdobju smo imeli v zbirki tudi po 1000 obiskovalcev v enem dnevu, zato je bilo potrebno delo šestih vodnikov in kustosov. V primeru, da je samo en vodnik in ima več obiskovalcev opravi več kilometrov na dan. Nismo pa nikoli izračunali koliko metrov opravi.

4.2.6 Intervju z gospo Martino Gorela

Na moja vprašanja je odgovarjala gospa Martina Gorela, turistična informatorka v TICih Piran in Portorož.

Intervju:

1. V Sloveniji imamo Sečoveljske in Strunjske soline. Kakšen pomen imajo soline za Piran?

Za Piran pravijo, da zrasel na soli, saj je razvoj mesta tesno povezan s trgovanjem soli. Danes so soline predvsem turistična destinacija.

2. Kako pomemben je Turistično informacijski center za promocijo in prepoznavnost solin?

TIC ima pri promociji le manjšo vlogo, saj veliko gostov, ki do TICa pride, za obstoj solin že ve, tu nato prejmejo informacije o urniku za obiskovalce, ceniku ipd.

3. Koliko in katere informacije o solinah dobi turist v Turističnem informacijskem centru Piran?

Na voljo so publikacije obeh zavodov, ki s solinami opravljata: Krajinski park Sečoveljske soline (ta je blagovna znamka podjetja SOLINE Pridelava soli d. o. o.) ter Javni zavod krajinski park Strunjan. Imamo zloženke s splošnimi informacijami o obeh parkih ter zloženko o Thalasso SPA Lepa Vida. Vse publikacije so na voljo v več jezikih.

4. Ali mogoče veste, kolikšen delež ljudi obišče soline glede na dobljene informacije?

Teh informacij ne zbiramo.

5. Kateri so po vašem mnenju najpomembnejši razlogi, da se turisti odločijo za obisk solin? Je to kulturna dediščina, narava ali kaj drugega?

Menim, da so soline zanimive ravno zaradi kombinacije obojega, poleg tega imajo Sečoveljske soline poleti veliko obiskovalcev na račun Thalasso SPAja Lepa Vida, ki se nahaja sredi solin in je zaradi tega posebnost v širšem prostoru.

6. Ali soline pripomorejo k prepoznavnosti kraja?

Da.

7. Občina Piran vsako leto obeležuje praznik sv. Jurija. Kaj praznik pomeni Pirančanom? Koliko časa običajno vzamejo priprave in kdo vse pri tem sodeluje?

Pirančani so na praznik navezani in veliko jih preko društev ter drugih organizacij sodeluje pri pripravi praznika. Priprave na praznik pričnejo že nekaj mesecev prej (1. letošnji sestanek je potekal ravno prejšnji teden). Pri pripravi sodelujejo: Občina Piran, Skupnost Italijanov Giuseppe Tartini Piran, ZKD Piran, Društvo Anbot Piran, Župnija sv. Jurija – Piran, Soline Pridelava soli d.o.o., Javni zavod Krajinski park Strunjan, Društvo meščanov mesta Piran, Zavod Mediteranum, Pomorski muzej Sergej Mašera Piran, Avditorij Portorož in Turistično združenje Portorož.

8. Katere službe pripomorejo k razvoju in ohranjanju solin? Ali bi nas moralo skrbeti, da bi se tradicija solinarstva umaknila novodobnemu razvoju?

Za to sta zadolžena upravljalca solin: Soline Pridelava soli d.o.o. ter Javni zavod krajinski park Strunjan.

Tradicija solinarstva se je že pred leti (skoraj) umaknila novodobnemu razvoju, a se jo je v zadnjih dveh desetletjih k sreči tudi obudilo, ko so v Sečoveljskih solinah registrirali blagovno znamko 'Piranske soline', pod katero po vsej Sloveniji in tudi drugod prodajajo Piransko sol ter ostale izdelke iz le-te. Njihovi izdelki so tržno zelo zanimivi in priljubljeni med obiskovalci. Zaradi slednjega ter prepoznavnosti, ki sta jo oba parka dosegla z uspešno promocijo, menim, da ni bojazni, da bi šla tradicija solinarstva v pozabo.

9. Kakšen pomen imajo soline za vas osebno? V katerem letnem času najraje obiščete soline?

Rada jih obiščem vse leto (z izjemo poletnih popoldnevov), predvsem Sečoveljske soline. So kraj, kamor se umaknem, ko si zaželim miru, v zgodnjih jutranjih urah so odličen kraj za opazovanje živali in fotografiranje, najlepši pa so jesenski sončni zahodi.

4.2.7 Intervju z gospo Ano Prestrl

Gospa Ana Prestrl je zaposlena v Turistično informacijskem centru Portorož in dela kot turistična informatorka.

Intervju:

1. V Sloveniji imamo Sečoveljske in Strunjanske soline. Kakšen pomen imajo soline za Piran?

Solinarstvo je bilo zgodovinsko ena od glavnih gospodarskih dejavnosti v Piranu. Pridobivanje soli je predstavljalo pomemben vir dohodka in prispevalo k ekonomski rasti regije. Trgovina s soljo je bila ključnega pomena za razvoj Pirana. Soline obenem ustvarjajo edinstveno naravno okolje, ki privablja številne vrste ptic in drugih živali. Pomembne so za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Danes so soline tudi pomembna turistična atrakcija. Obiskovalci imajo možnost spoznati postopek pridobivanja soli, raziskati muzej in uživati v naravni lepoti solinskih polj.

2. Soline so turistično zanimiva destinacija. Kako pomemben je Turistično informacijski center za promocijo in prepoznavnost solin?

Goste in javnost informiramo o možnosti obiska solin, ki so zanimive v vseh letnih časih.

3. Koliko in katere informacije o solinah dobi turist v Turističnem informacijskem centru Piran?

V turističnem centru imamo za goste na voljo brošure o solinah. Gostom nudimo informacije o urniku, vstopnicah, kaj si lahko ogledajo v solinah, termah na prostem Lepa Vida ...

4. Ali mogoče veste, kolikšen delež ljudi obišče soline glede na dobljene informacije?

Teh podatkov ne beležimo.

5. Kateri so po vašem mnenju najpomembnejši razlogi, da se turisti odločijo za obisk solin? Je to kulturna dediščina, narava ali kaj drugega?

Razlogi so različni: sprehod v naravnem parku (rekreacija, svež morski zrak), obisk term na prostem (plavanje, masaže, talasoterapija), obisk muzeja in trgovine s produkti.

6. Ali soline pripomorejo k prepoznavnosti kraja?

Vsekakor.

7. Občina Piran vsako leto obeležuje praznik sv. Jurija. Kaj praznik pomeni Pirančanom?

Koliko časa običajno vzamejo priprave in kdo vse pri tem sodeluje?

Praznik Pirančanom pomeni veliko. Mesto Piran je zraslo na soli, zato v poklon soli in solinarski tradiciji praznujemo Solinarski praznik ob prazniku sv. Jurija.

Pri organizaciji sodelujejo: Avditorij Portorož – Portorose, Občina Piran, Skupnost Italijanov Giuseppe Tartini Piran, Turistično združenje Portorož, ZKD Piran, Mediadom Pyrhani, Društvo Anbot, Župnija sv. Jurija – Piran, Krajinski park Sečoveljske soline, Javni zavod Krajinski park Strunjan, Društvo meščanov mesta Piran.

8. Katere službe pripomorejo k razvoju in ohranjanju solin? Ali bi nas moralo skrbeti, da bi se tradicija solinarstva umaknila novodobnemu razvoju?

S solinami upravlja družba SOLINE Pridelava soli d.o.o. (<https://www.soline.si/>).

9. Kakšen pomen imajo soline za vas osebno? V katerem letnem času najraje obiščete soline?

Soline so zame kraj miru in počitka. Obiščem jih spomladi ali jeseni.

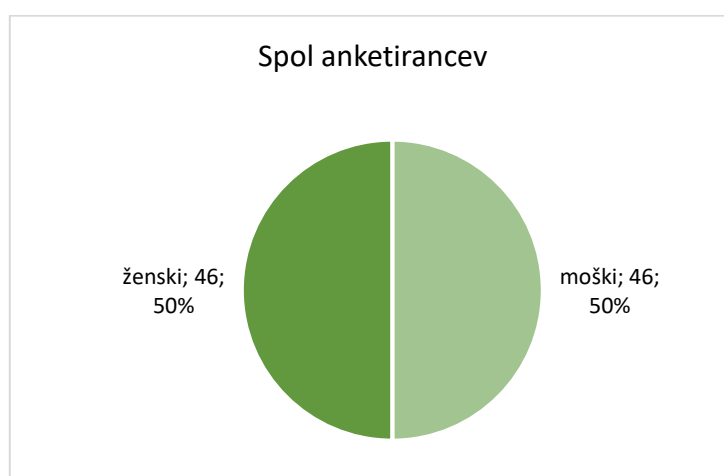
4.2 Rezultati ankete

4.2.1 Podatki o anketiranih – učenci

Za reševanje anketnega vprašalnika sem prosil učence 8. in 9. razreda OŠ Polje.

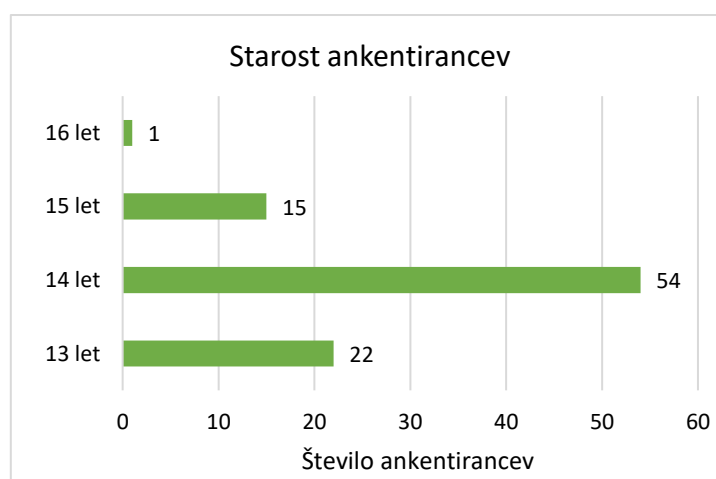
Spol anketirancev

Anketni vprašalnik je izpolnilo 46 deklet (50 %) in 46 fantov (50 %).

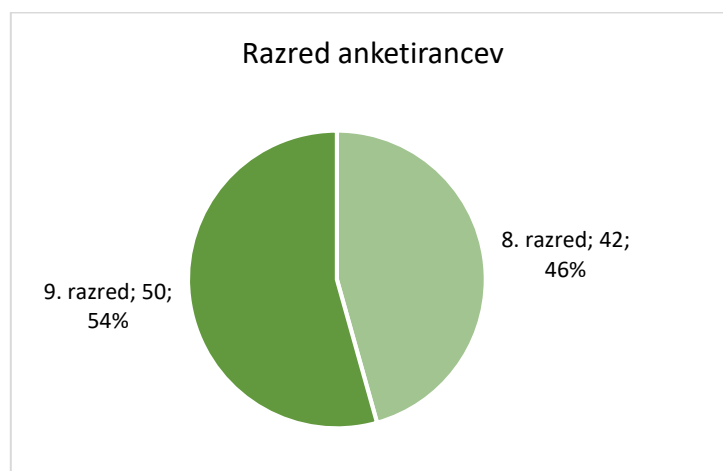
Starost anketirancev

Anketiranci so bili stari od 13 do 16 let.

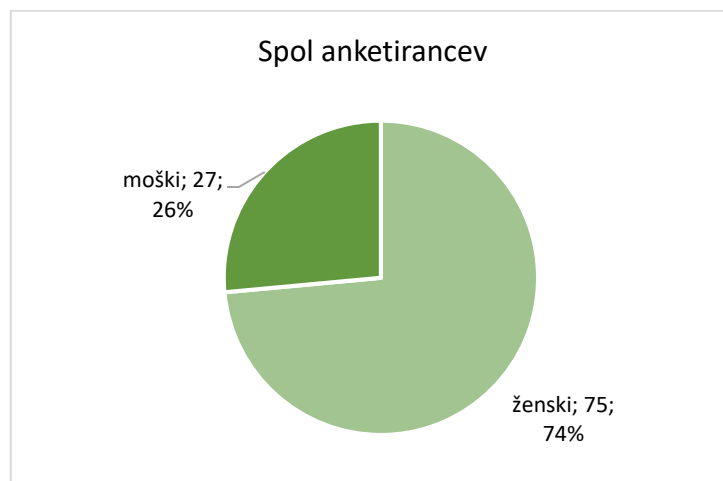
Razred, ki ga anketiranci obiskujejo

Anketiranci obiskujejo 8 razred (46 %) in 9 razred (54 %).

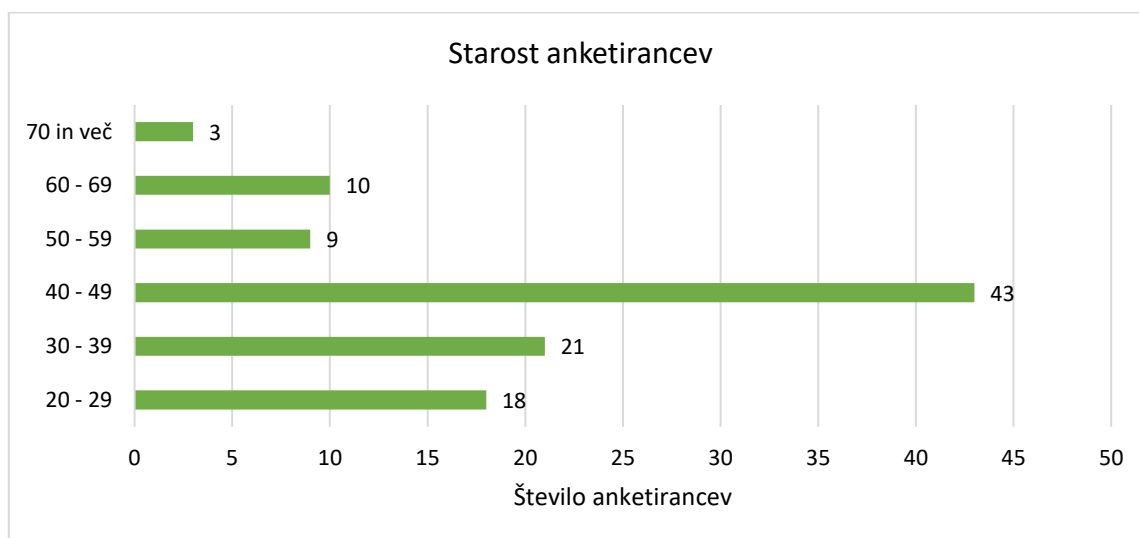
4.2.2 Podatki o anketirancih – odrasli

Na moja vprašanja je odgovorilo 27 moških (26 %) in 75 žensk (74 %).

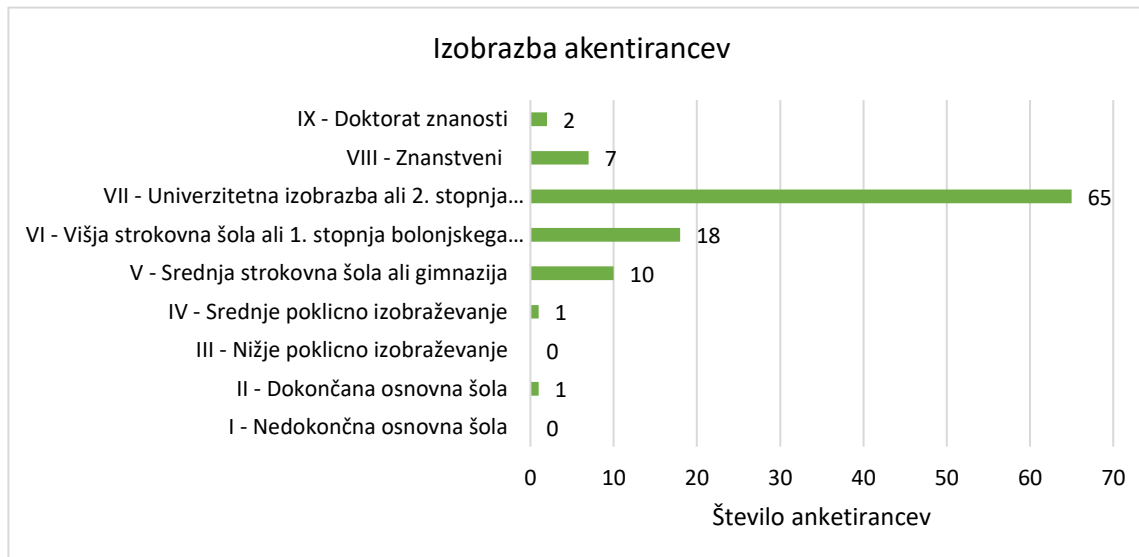
Starost

Največ anketirancev je bilo starih med 40 – 49 let.

Izobrazba

Največ anketirancev je imelo univerzitetno izobrazbo ali 2. stopnjo bolonjskega študija.

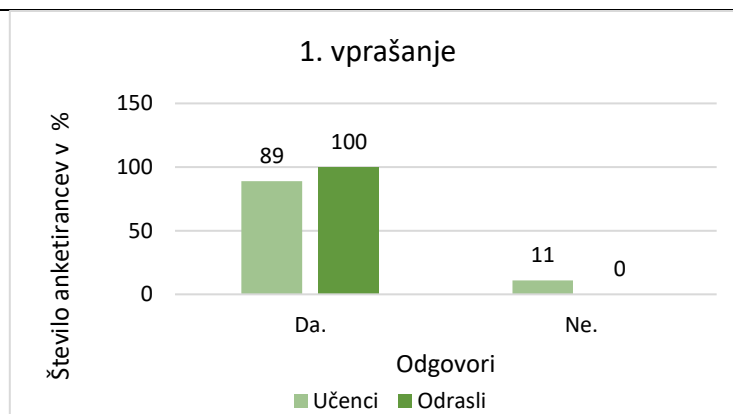

1. vprašanje

1. Ali veste, kaj so soline?

a) Da

b) Ne

Pri prvem vprašanju je 89 % učencev in 100 % odraslih vedelo, kaj so soline.

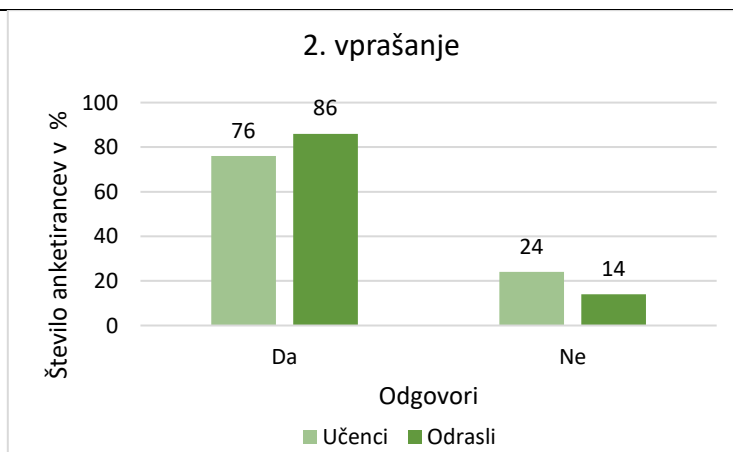
Na to vprašanje so odrasli bolje odgovarjali.

2. vprašanje

2. Ali ste že obiskali Sečoveljske ali Strunjanske soline?

a) Da.

b) Ne.

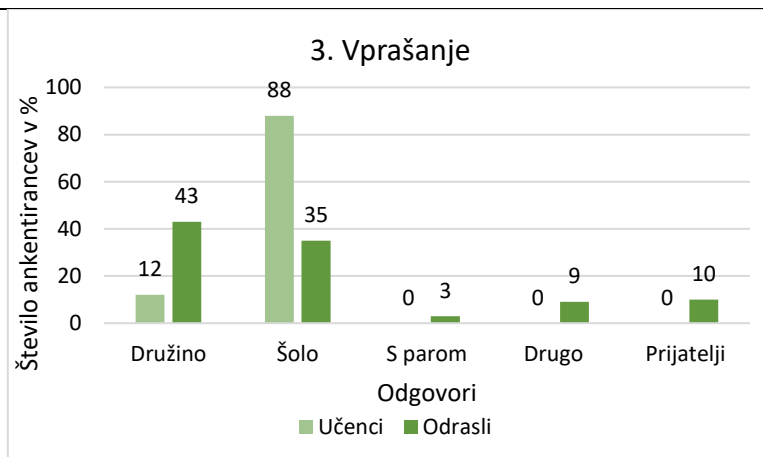
Na drugo vprašanje je 76 % učencev in 86 % odraslih odgovorilo, da so že obiskali soline, 24 % učencev in 14 % odraslih pa še ni bilo na solinah.

Soline je obiskalo več odraslih.

3. vprašanje

3. Če ste odgovorili da, s kom ste jih obiskali?

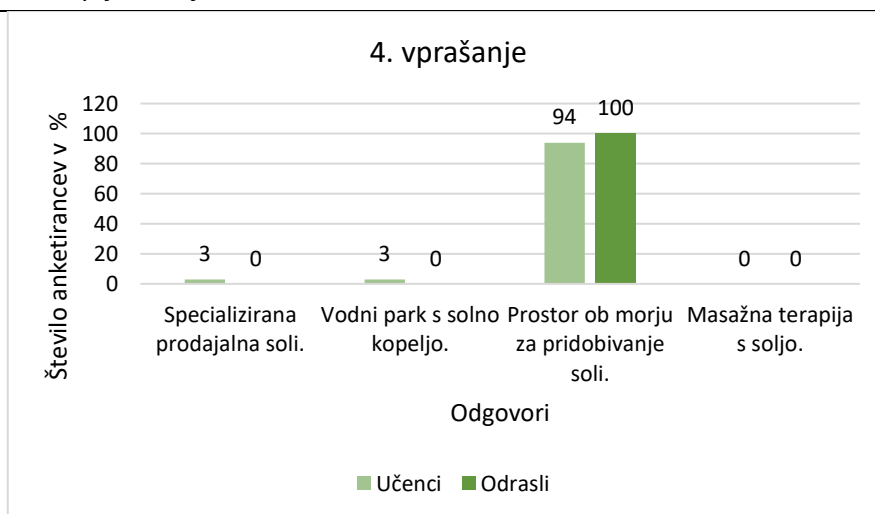

12 % učencev in 43 % odraslih je obiskalo soline z družino, 88 % učencev in 35 % odraslih je obiskalo soline s šolo, 3 % odraslih je obiskalo soline s parom, 10 % odraslih je obiskalo soline s prijatelji, 9 % odraslih je obiskalo soline z nekom drugim.

4. vprašanje

4. Kaj so soline?

- a) Specializirana prodajalna soli
- b) Vodni park s solno kopeljo.
- c) Prostor ob morju za pridobivanje soli.
- Č) Masažna terapija s soljo.

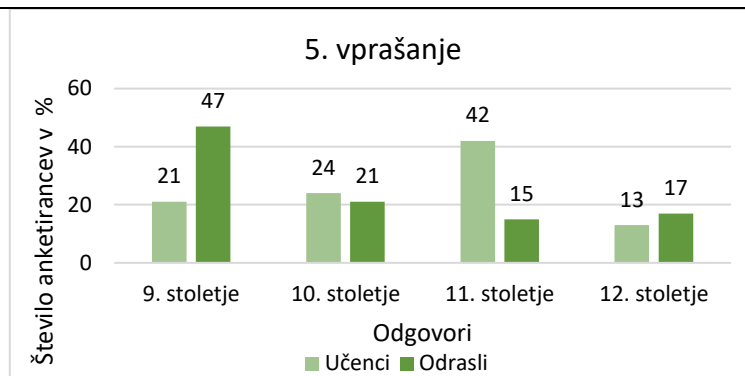

Na četrto vprašanje je pravilno odgovorilo 94 % učencev in 100 % odraslih, nepravilno pa je odgovorilo 6 % učencev. Na to vprašanje so odrasli bolje odgovarjali kot učenci.

5. vprašanje

5. Kdaj so bile soline prvič pisno omenjene?

- a) 9. stoletje.
- b) 10. stoletje.
- c) 11. stoletje.
- č) 12. stoletje.

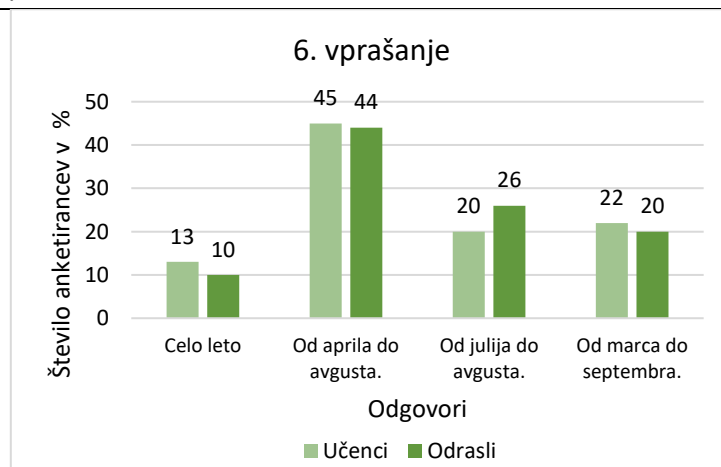

Na peto vprašanje je pravilno odgovorilo 21 % učencev in 47 % odraslih, nepravilno pa je odgovorilo 79 % učencev in 53 % odraslih. Na to vprašanje so odrasli bolje odgovarjali kot učenci.

6. vprašanje

6. Katere mesece v letu se pridobiva sol?

- a) Celo leto.
- b) Od aprila do avgusta.
- c) Od julija do avgusta.
- č) Od marca do septembra.

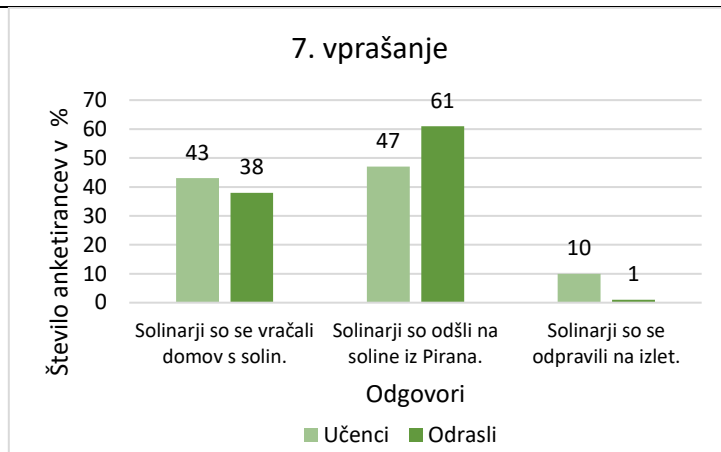
Na šesto vprašanje je pravilno odgovorilo le 20 % učencev in 26 % odraslih. Zelo malo anketirancev je vedelo, katere mesece v letu se pridobiva sol. Odrasli so bolje odgovarjali od učencev.

7. vprašanje

7. Kaj se je dogajalo v času praznika sv. Jurija v Piranu?

- a) Solinarji so se vračali domov s solin.
- b) Solinarji so odšli na soline iz Pirana.
- c) Solinarji so se odpravili na izlet.

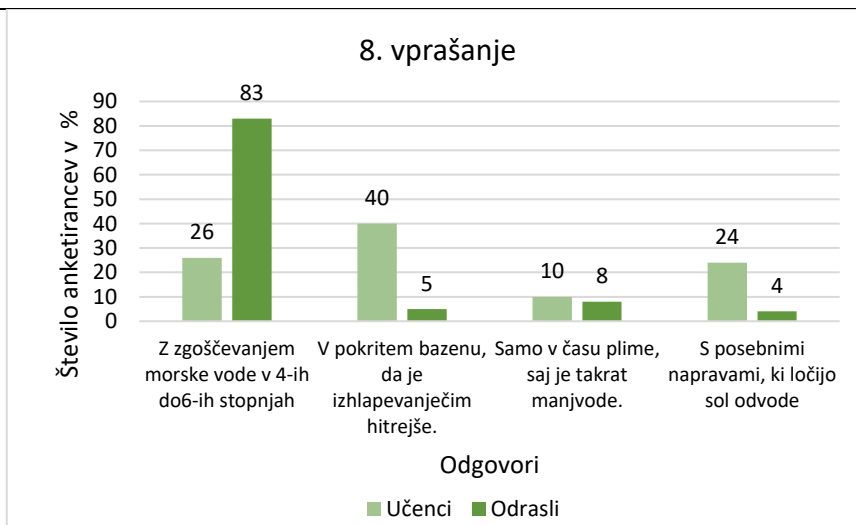

Na to vprašanje je pravilno odgovorilo 47 % učencev in 61 % odraslih, nepravilno pa je odgovorilo 53 % učencev in 39 % odraslih.

8. vprašanje

8. Kako solinarji pridobivajo sol?

- a) Z zgoščevanjem morske vode v 4-ih do 6-ih stopnjah.
- b) V pokritem bazenu, da je izhlapevanje čim hitrejše.
- c) Samo v času plime, saj je takrat manj vode.
- č) S posebnimi napravami, ki ločijo sol od vode.

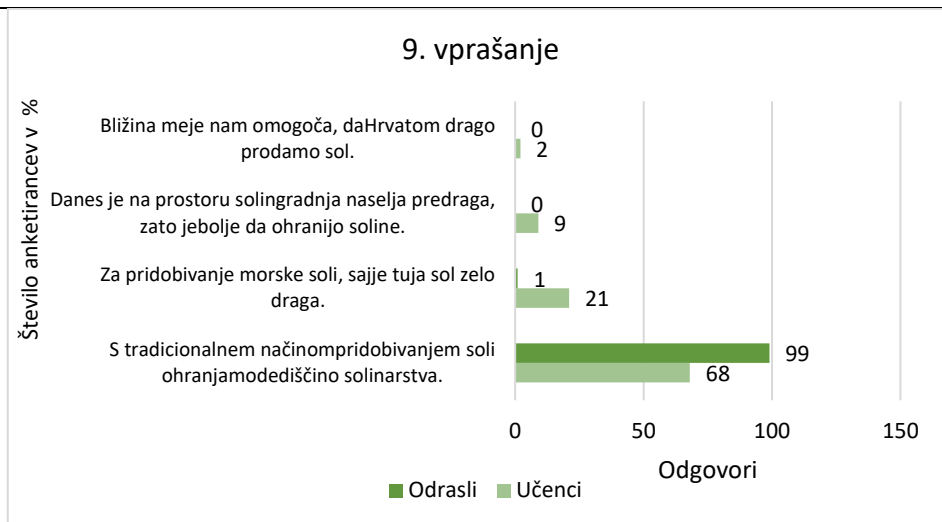

Na to vprašanje je pravilno odgovorilo 26 % učencev in 83 % odraslih. Na to vprašanje so odrasli anketiranci bolje odgovarjali.

9. vprašanje

9. Zakaj so Sečoveljske soline danes tako pomembne?

- a) S tradicionalnim načinom pridobivanjem soli ohranjamo dediščino solinarstva.
- b) Za pridobivanje morske soli, saj je tuja sol zelo draga.
- c) Danes je na prostoru solin gradnja naselja predraga, zato je bolje da ohranijo soline.
- č) Bližina meje nam omogoča, da Hrvatom drago prodamo sol.

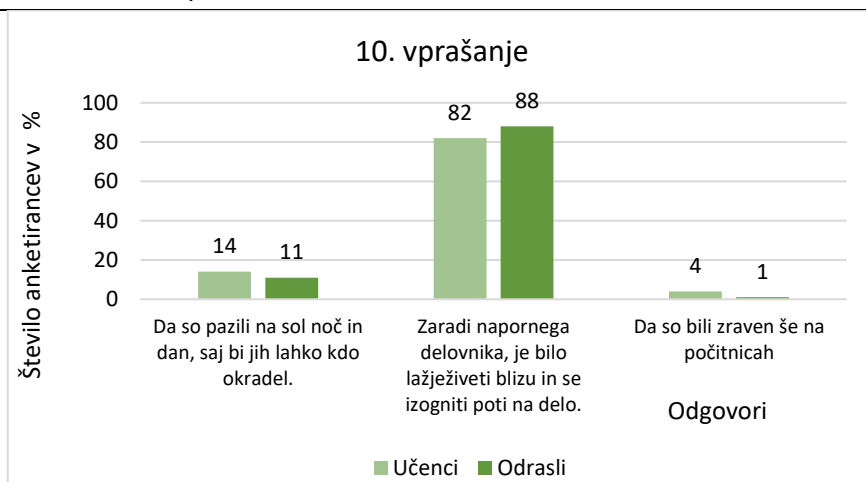

Na deveto vprašanje je pravilno odgovorilo 68 % učencev in 99 % odraslih, nepravilno pa je odgovorilo 32 % učencev.

10. vprašanje

10. Zakaj so solinarji živeli z družino v solinarskih hišicah?

- a) Da so pazili na sol noč in dan, saj bi jih lahko kdo okradel.
- b) Zaradi napornega delovnika, je bilo lažje živeti blizu in se izogniti poti na delo.
- c) Da so bili zraven še na počitnicah.

Na deseto vprašanje je pravilno odgovorilo 82 % učencev in 88 % odraslih, nepravilno pa je odgovorilo 18 % učencev in 12 % odraslih.

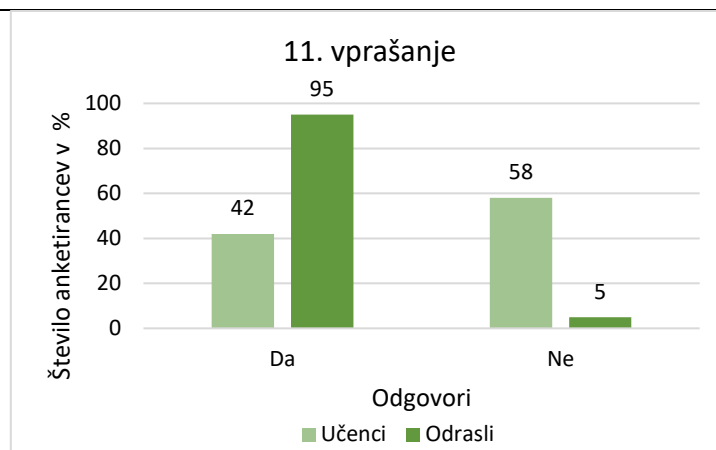

11. vprašanje

11. Ali veste, da so soline del krajinskega parka?

a) Da.

b) Ne.

Pri enajstem vprašanju je 42 % učencev in 95 % odraslih vedelo, da so soline del krajinskega parka, 58 % učencev in 5 % odraslih pa ni vedelo tega.

Pri tem vprašanju je več odraslih vedelo, da so soline del krajinskega parka.

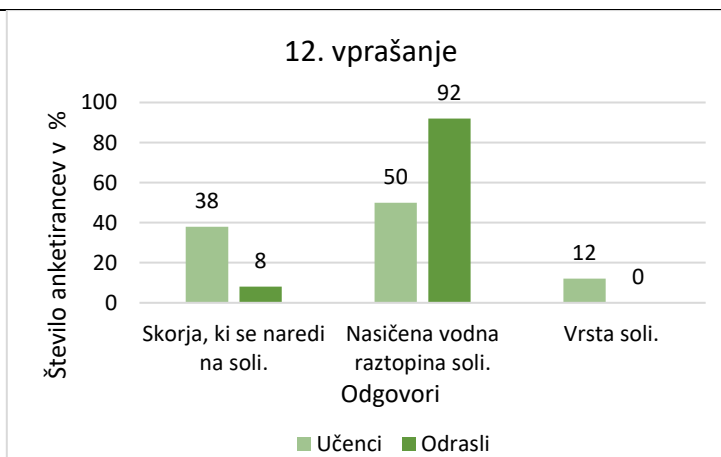
12. vprašanje

12. Kaj je slanica?

a) Skorja, ki se naredi na soli.

b) Nasičena vodna raztopina soli.

c) Vrsta soli.

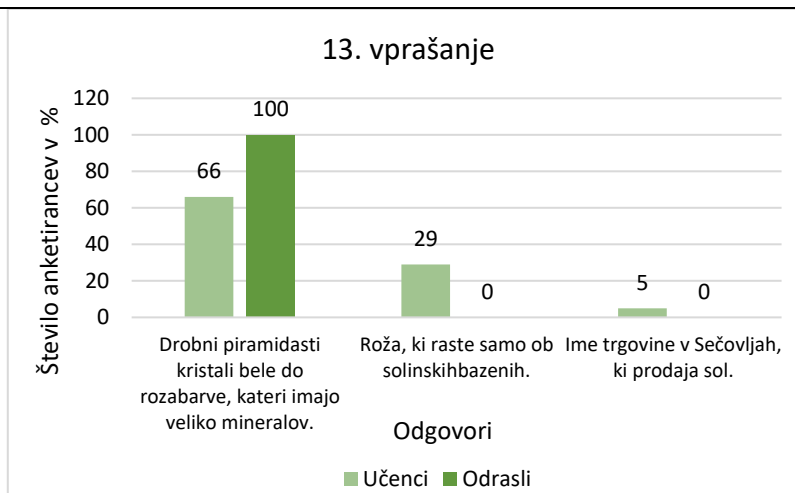

Na dvanajsto vprašanje je pravilno odgovorilo 50 % učencev in 92 % odraslih, nepravilno pa je odgovorilo 50 % učencev in 8 % odraslih.

13. vprašanje

13. Kaj je solni cvet?

- a) Drobnji piramidasti kristali bele do roza barve, kateri imajo veliko mineralov.
- b) Roža, ki raste samo ob solinskih bazenih.
- c) Ime trgovine v Sečovljah, ki prodaja sol.

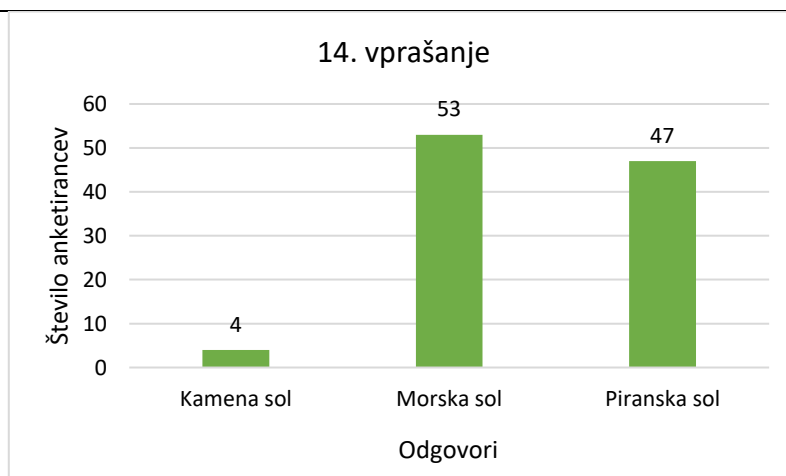

Na trinajsto vprašanje je pravilno odgovorilo 66 % učencev in 100 % odraslih, nepravilno pa je odgovorilo 34 % učencev in 0 % odraslih. Na to vprašanje so odrasli odgovarjali bolje kot učenci.

14. vprašanje

14. Katero sol kupujete?

- a) Kameno sol.
- b) Morska sol.
- c) Piranska sol.

Štirinajsto vprašanje je bilo samo za odrasle. 53 odraslih kupuje morsko sol (51 %), 47 jih kupuje le Piransko sol (45 %), samo 4 pa kupujejo kameno sol (4 %).

5 RAZPRAVA

5.1 Potrjevanje hipotez

1. hipoteza

»Večina anketirancev ve, kaj so soline in jih je že obiskala.« je potrjena, saj je na vprašanje »Kaj so soline?« je pravilno odgovorilo 94 % učencev in 100 % odraslih. Soline je obiskalo 76 % učencev in 86 % odraslih.

Pomembno je, da se učenci učijo o solinah.

2. hipoteza

»Večina anketirancev ve, kdaj so bile soline prvič pisno omenjene.« je ovržena, saj to ve le 47 % odraslih in 20 % učencev.

Izkazalo se je, da le malo anketirancev pozna zgodovino solin. Rezultat ne preseneča, saj gre za podatek, ki ga anketiranci (če so ga sploh vedeli) hitro pozabijo.

3. hipoteza

»Soline obiskujejo bolj Slovenci, kot tujci.« je potrjena, saj Sečoveljski muzej in krajinski park potrjujeta obisk 265.783 (55 %) Slovencev in 187.647 (45 %) tujcev v letih 2011 – 2021. Soline je obiskalo 76 % učencev in 86 % odraslih.

Po strukturi obiskovalcev na vodenih ogledih so na prvem mestu otroci, dijaki in študenti (39,5 odstotka), na drugem so odrasli obiskovalci (34,3 odstotka), sledijo jim upokojenci (8,0 odstotka) in obiskovalci s posebnimi potrebami (1,4 odstotka).

Dobro je, da Slovenci še vedno obiskujejo soline. Iz anketnih vprašalnikov je bilo razvidno, da je večina predvsem mlajših anketirancev soline obiskala v sklopu šolske ekskurzije, kar kaže na to, da se učitelji (organizatorji ekskurzij) zavedajo pomena solin.

4. hipoteza

»Večina anketirancev kupuje le Piransko sol.« je ovržena, saj 53 anketirancev (51 %) kupuje morsko sol, 4 anketiranci kupujejo kameno sol, le Piransko sol pa kupuje manj kot polovica anketiranih odraslih - 47 anketirancev (45 %).

Dobro bi bilo, če bi vsi kupovali le Piransko sol. Na žalost je zaradi tradicionalnega načina pridelave dražja, ampak zato bolj kakovostna. Z nakupom tudi podpiramo soline in solinarje, ki vložijo veliko dela v pridelavo.

5. hipoteza

»Za zaposlitev na solinah je dovolj interesa.« je ovržena, saj v intervjuju z zaposlenimi v Krajskem parku Sečovelje povedo, da imajo zaposlenih samo 20 delavcev, ki pobirajo sol in vzdržujejo bazene. Eden od teh je Osman Dedić, ki sem ga intervjuval.

Mladih delo na solinah ne zanima, saj se jih zdi delo zahtevno in premalo plačano. Kadra trenutno primanjkuje. Problem bi morda rešila solinarska šola, če bo zamisel o solinarski šoli dočkala izvedbo.

6. hipoteza

»Anketiranci in intervjuvanci se zavedajo, da moramo ohraniti soline, saj so pomemben del naše kulturne dediščine.« je potrjena, saj tako meni 68 % učencev in 99 % odraslih anketirancev in vsi intervjuvanci.

Pridelava soli je ključen element ohranitve Sečoveljskih solin, saj bo v nasprotnem primeru kulturna krajina solin propadla in izgubljena. Dele solin, kjer proizvodnja ne poteka, je potrebno obnoviti in spet začeti s pridelavo soli z vsem potrebnim vzdrževanjem in obnovo infrastrukture. Ne samo da bi lahko spet pridelovali sol, to je generacijska obveza varstva kulturne dediščine tega prostora.

Gre za izjemno kulturno dediščino, ki presega državni okvir s številnimi potenciali.

Matjaž Kljun je pojasnil, da Slovenija pomen kulturne dediščine prepoznava tudi v Ustavi. Tudi na Zavodu za varstvo kulturne dediščine se zelo zavzemajo za ohranitev solin. Premišljujejo o prenavljanju solinskih hišic na Sečoveljskih solinah.

5.2 Ugotovitve

Ugotovil sem, da večina anketirancev ve, kaj so soline in so jih že obiskali.

Ker so se s solinarstvom ukvarjali že stoletja nazaj, so anketiranci zelo različno odgovarjali na vprašanje, kdaj so bile soline prvič pisno omenjene. Torej poznavanje zgodovine solinarstva večini ni tako znana. Večina anketiranih učencev (21 %) ne ve, kdaj so bile soline prvič pisno omenjene, seveda odrasli vejo bolje od učencev (47 %).

Manjšina učencev (20 %) in odraslih (26 %) ve, katere mesece v letu se pobira sol. Medtem, ko zelo malo učencev ve, kako se pridobiva sol (20 %), so odrasli skoraj vsi to vedeli (83 %). Več kot polovica anketirancev (52 %) je vedela, kaj se dogaja na praznik sv. Jurija, ko se solinarji odpravljajo na soline.

Večina anketirancev je vedela, zakaj so soline tako pomembne (81 %), saj s tradicionalnim pridobivanjem soli ohranjamo kulturno dediščino.

Ugotovil sem, da soline izgubljajo delovno silo in težko pridobijo nove zaposlene, saj se zdi mladim to delo zahtevno in premalo plačano.

Enačenje solinarskega dela in fizičnega dela je pogosta predstava. Vendar je solinarsko delo veliko več. Solinar ali solinarka je opremljen z mnogimi znanji, ki jih vsakodnevno spoznava, osvaja in uporablja.

Da solinar pridobi svoja specifična znanja traja leta. Prenos tako specifičnega znanja, ki se je izoblikoval skozi stoletja, predstavlja izziv tudi solinarski dediščini, saj znanje poseduje zgolj le še peščica posameznikov, ki je močno ogroženo. Zavedati se je treba, da je solinar ekolog, ki skrbi za ohranjanje narave in živi v sozvočju z njo.

Kot pravi solinar Osman Dedić: »Solinarstva se učiš leta in leta, deset let. Če ga ne opravljaš s srcem, soli nekaj manjka. Ni isto.«

Če bo zanimanje za poklic solinarja usihalo, ne bo več solinarjev, ki bi se s tem ukvarjali in ne bo več Piranske soli.

Sol se pridobiva samo med poletjem, ampak čez celo leto pa je potrebno delo, saj morajo solinarji urejati in vzdrževati solna polja. Veliko anketirancev pa meni, da se sol pobira od aprila do avgusta.

Opazil sem, da odrasli bolje poznajo pridobivanje soli, učenci pa malo manj.

Na zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije se zelo trudijo za ohranitev solin in solinarstva, saj načrtujejo revitalizacijo opuščenih solin in šolo solinarstva za predajo znanja. Soline pa niso pomembne samo zaradi tehniške in kulturne dediščine, pač pa so pomemben del naše naravne dediščine.

Soline ustvarjajo edinstveno naravno okolje, ki privablja številne vrste ptic in drugih živali. Pomembne so za ohranjanje biotske raznovrstnosti. V Sloveniji je ogromno vrst ptic, svoj dom na solinah pa je našlo kar 296 različnih vrst ptic. Toliko ptic je zaradi raznolikosti rastlin, skoraj nič plenilcev in ni industrializacije. Na solinah se na svoji poti ustavijo tudi plamenci.

Danes so soline tudi pomembna turistična atrakcija.

6 ZAKLJUČEK

Ko sem se lotil pisanja naloge se nisem zavedal pomena solin in solinarjev.

Z gotovostjo lahko trdim, da je sol izjemnega pomena. Uporabljamo jo vsak dan, čeprav se tega v resnici prav posebej ne zavedamo.

Dobra sol kristalizira na kvalitetnih solinah. Soline so na Slovenskem verjetno že vsaj tisočletje. Države in narodi so se menjavali, soline so ostale. Ljudje so vedeli, česa ne smejo uničiti ali spremeniti.

Soline so del naše kulture, ponos narodu. Fotografije solin iz zraka simbolizirajo slovensko krajino in jo naredijo unikatno in neponovljivo. Z njimi se postavljamo ob bok velikim narodom z bogato kulturno dediščino.

Bogataš je imel vedno sol. Danes prav tako ne gre brez soli. Ohranjanje solin pomeni pridobiti kvalitetno sol. Pa uživamo Slovenci našo slovensko sol? Ugotovil sem, da večina anketirancev ne kupuje Piranske soli. Zaradi načina pridelave je dražja. Če povprašamo znance, prijatelje, mimoidoče ... pogledamo, kaj uživamo v šoli – premalo ali nič slovenske soli.

Soline niso Krajinski park samo zaradi pridelave soli, ampak je park dom različnim rastlinskim in živalskim vrstam. Nekatere najdemo samo tam.

Soline in pridelavo soli mi je predstavil g. Osman Dedić. Z njegovo pomočjo sem poskusil hoditi s taperini, utrditi in popraviti petolo. Ugotovil sem, da to ni najbolj enostavno. Bazeni morajo biti zelo natančno vzdrževani. Že nivo dveh centimetrov z ene na drugo stran bazena je preveliko odstopanje. Dogovorjena sva, da se vidimo poleti v sezoni, ko bo vsakodnevna pridelava okoli tone in pol. Povedal mi je, da kronično primanjkuje delavcev, ki bi znali in želeli delati na solinah. Delo solinarja je zahtevno. Solinar pozimi dela osem ur na vzdrževalnih delih od ponedeljka do petka. V juliju in avgustu pa za žetev soli delajo vsak dan od jutra do večera; vmes pa imajo pavzo od druge do četrte ure. Manj in manj je delavcev večjih solinarskega dela. Še manj je tistih, ki to opravljajo z dušo in zagnanostjo.

Danes ima znanje o solinarstvu le še nekaj ostarelih solinarjev. Zato na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije vidijo kot eno od možnosti za ohranitev solinarstva sodobno in v prihodnost usmerjeno solinarsko šolo.

Pridelava in količina soli je odvisna od več naravnih dejavnikov, to so veter, sonce in dež, na katere človek ne more vplivati. Zato nikoli v naprej ne vemo, kakšna bo letina. Za vsak primer imajo Sečovelje enoletno zalogo soli.

Vsi učenci poznajo soline, vendar bi svoje znanje še lahko izboljšali. Upam, da sem s svojo raziskovalno nalogo pripomogel k temu. Tudi jaz sem soline obiskal na šolski ekskurziji, a mi niso prikazali niti približno toliko, kot vem zdaj.

Danes se družba neverjetno hitro spreminja. Če so še nedolgo nazaj cele družine živele v solinarskih hišicah in tu preživljale ves svoj poletni čas, so hišice danes propadle in kažejo le še spomin na pretekle dni. Pridelamo zgolj še desetino količine soli kot smo jo pridelali pred petdesetimi leti, ljudi kronično primanjkuje. Primanjkuje delavcev, ki bi znali opravljati delo solinarja in si seveda tako delo tudi želeli. Spremenila se je uporabnost krajine in intenziteta dela.

Na Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije se zavedajo izjemnega pomena solinarske dediščine, zato si prizadevajo, da bi oživel tudi danes opuščena območja Piranskih solin. Edina možnost celostne ohranitve solin je izvorna raba – to je pridelava soli. Konkretno mislijo na postopno revitalizacijo južnega predela Sečoveljskih solin. Solinarske hiše so bile vedno v funkciji pridelave soli, ta značaj je potrebno ohraniti tudi v prihodnje. Propadanje hiš ni dopustno in ga je potrebno ustaviti. Pričeti je treba s celostno obnovo solinske krajine in v njej ponovno začeti pridelavo soli na tradicionalen način. Obnova solinarskih hiš je smiselna, saj ohranja na eni strani zgodovinski dokaz načina bivanja in dela v izjemni kulturni krajini, predstavlja etnološko, arhitekturno, krajinsko in družbeno vrednost. Po drugi strani pa so ob oživitvi solin solinarske hiše nujne za spravilo soli, orodja in odmora solinarjev in solinarjev. Pridelava soli pa je ključen element ohranitve Sečoveljskih solin.

V prihodnosti, če že ne danes v sedanjosti, bo največji izziv obdržati znanje solinarjev za naprej, da se ne bi v 21. stoletju preprosto za vedno izgubilo. Država s solinami brez solinarjev je lahko zelo hiter scenarij. Ne vzdrževani bazeni propadejo v letu dni.

Tako lahko rečemo, da so soline živ organizem, ki potrebuje ljubezen in vsakodnevno pozornost.

Saj tudi pri najboljši hrani brez soli zavijamo nos in rečemo, da to ni to.

7 LITERATURA IN VIRI

Viri besedila:

Acman, T. 2016. Naravni parki Slovenije: naravni parki, izbor nezavarovanih območij ter geoparki. GEAart (str. 108 – 109)

Branc, E. 8. 1. 2024. Kako bi solinarske hišice lahko bile samooskrbne. Dnevnik. Rubrika Slovenija obala. Leto LXXVI, št. 5, str. 8, 1. izdaja

Klokočovnik, J. Če v soline vrnemo solinarja, jih bomo dolgoročno izgubili. 14. 12. 2023. Primorske novice. Leto LXXVI, št. 288, str. 5

Pahor, M., Poberaj, T. 1962. Stare piranske soline. Zbirka Spomeniški vodniki. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Škornik, I. 2028. Spoznajmo soline. Pridobljeno 23.12. 2023 s
https://issuu.com/kpss/docs/knjiga_soline_web

Štuhec. M. Flavio Bonin: Belo zlato krilatega leva. Razvoj severnojadranskih solin v obdobju Beneške republike. Piran, Pomorski muzej Pridobljeno 8. 2. 2024 *Kronika (Ljubljana), letnik 65, številka 2, str. 267-269*. URN:NBN:SI:doc-UIL1CD62 from <http://www.dlib.si>

Rastline. Pridobljeno 23. 12. 2023 Spoznajmo soline, Iztok Škornik, Seča 2008, SOLINE Pridelava soli d. o. o.

Štravs, S. Soline. Fontanigge je mogoče ohranjati le s pridelavo soli. Pridobljeno 23. 1. 2024 s
<https://www.mladinska-knjiga.si/en/node/5480>

Šuligoj, B. 10. 10. 2023. Leseni mostovž zamuja, bo dražji, a bolje urejen. Delo. Pridobljeno 5. 2. 2024 s
<https://www.delo.si/lokalno/primorska-in-notranjska/leseni-mostovz-zamuja-bo-drazji-a-bolje-urejen/>

Tavčar, E. 2019. Dediščinska krajina med človekom in naravo: kulturne krajine solin. Pridobljeno 2. 2. 2024 s
<http://www.krajinskapolitika.si/novica/dediscinska-krajina-med-clovekom-in-naravo-kulturne-krajine-solin/>

Ekološki pomen solin. Pridobljeno 1. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/soline/ekoloski-pomen-solin-in-njihova-prihodnost>

Kanal Svetega Jerneja. Pridobljeno 5. 2. 2024 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Kanal_svetega_Jerneja#

Muzej solinarstva. Pridobljeno 20. 11. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/obmocja/fontanigge/muzej-solinarstva>

Območja. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/obmocja>

Občina Piran in Javno podjetje Okolje Piran začenjata z urejanjem Kanala svetega Jerneja. Pridobljeno 5. 2. 2024 s <https://www.piran.si/objava/483969>

Odlok o razglasitvi Krajinskega parka Sečoveljske soline. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <http://www.lex-localis.info/KatalogPristojnosti/TiskDokumenta.aspx?SectionID=df12065a-e250-4487-9ade-cb87723f99ca>

O parku. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku>

Piran. Pridobljeno 2. 2. 2024 s https://gregorbabsek.si/Piran_zgodovina.html

Piran s solinami. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <https://www.slovenia.info/sl/destinacije/znamenitosti/piran-s-solinami>

Soline na Slovenskem

Piranska sol je prejela zaščiteno geografsko označbo v EU. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/si/novice/obvestila/piranska-sol-je-prejela-zasciteno-geografsko-oznacbo-v-eu>

Piranske soline. Pridobljeno 12. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/soline/piranske-soline>

Pridobivanje soli. Pridobljeno 23. 12. 2023 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Se%C4%8Doveljske_soline

Ptice. Pridobljeno. 24. 12. 2023 <https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivali/cat/gospodarji-neba>

Ramsarska konvencija. Pridobljeno 1. 12. 2023 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Ramsarska_konvencija

Rastline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/narava/rastline>

Sečovelje. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <http://www.pesnik.net/content/view/419/113/>

Sečoveljske soline. Pridobljeno 12. 12. 2023 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Se%C4%8Doveljske_soline

Sečoveljske soline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <http://giskd2s.situla.org/rkd/Opis.asp?Esd=7868>

Sečoveljske soline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <http://www.dedi.si/dediscina/430-secoveljske-soline>

Seča – cerkev Sv. Jerneja. Pridobljeno 12. 12. 2023 s https://kraj.eu/slovenija/cerkev_sv_jerneja/slo

Sladka zgodba o soli. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://artsandculture.google.com/story/TQVxFwftXRafrA?hl=sl>

Slanuše ali halofiti Piranskih solin. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.nib.si/mbp/sl/component/content/article?id=830:slanuse-ali-halofiti-piranskih-solin>

Slovenske soline. Pridobljeno 7. 1. 2024 s <https://slovenia.si/sl/to-je-slovenija/slovenske-soline/>

Sol in njen pomen. Pridobljeno 20. 11. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/sol-in-njen-pomen>

Sol v simbolih, navadah, verovanjih, šegah in vražah. Pridobljeno 1. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/sol-v-simbolih-navadah-verovanjih-seгах-in-vrazah>

Soline in solinarstvo. Pridobljeno 20. 11. 2023 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/soline-in-solinarstvo>

Soline so moje in lahko so tudi vaše. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <https://www.dnevnik.si/88076>

Soline – vir razcveta in zdravja. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <https://www.slovenia.info/sl/destinacije/znamenitosti/piran-s-solinami>

Sprehodili smo se po Sečoveljskih solinah in ugotovili, da... Pridobljeno 10. 12. 2023 s <https://www.metropolitan.si/novice/slovenija/vcasih-drzavni-monopol-danes-prostor-zalostnega-prizora-je-sola-solinarstva-resitev-za-obuditev-slovenskih-solin/>

Strunjanske soline. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://parkstrunjan.si/presezniki/soline/>

Škocjanski zatok. Pridobljeno 5. 1. 2024 s <https://www.skocjanski-zatok.org/narava/>

Iztok Škornik. Pridobljeno 8. 2. 2024 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Iztok_%C5%A0kornik

Uredba o Krajinskem parku Sečoveljske soline. UL RS 29/2001. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED1591>

Tradicionalno solinarstvo. Pridobljeno 24. 1. 2024 s <https://www.kpss.si/o-parku/kultura/tradicionalno-solinarstvo>

Soline na Slovenskem

Živali. Pridobljeno 15. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivali>

19. Solinarski praznik ob prazniku Sv. Jurija. Pridobljeno 2. 2. 2024 s <https://www.portoroz.si/si/dozivi/dogodki/8518-19-solinarski-praznik-ob-prazniku-sv-jurija>

7 Soli iz Sečoveljskih in Strunjanskih solin. Pridobljeno 20. 12. 2023 s <https://www.kpss.si/si/o-parku/soline-in-solinarstvo/sol/soli-iz-secoveljskih-in-strunjanskih-solin>

Zgodovina. Pridobljeno 2. 12. 2023 s <https://www.soline.si/solinarstvo/zgodovina>

Slikovni viri:

Slika 1: <https://www.soline.si/solinarstvo/zanimivosti> (2. 12. 2023)

Slika 2: <https://www.tovarnazdravehrane.si/zdrav-koticek/kaj-solni-cvet-kako-se-uporablja-vse-o-najbolj-cenjeni-soli-69361/> (2. 12. 2023)

Slika 3: <http://www.majdatancar.si/slike/secoveljske-soline-kpss-fontanigge> (2. 12. 2023)

Slika 4: <http://www.majdatancar.si/slike/secoveljske-soline-kpss-fontanigge> (2. 12. 2023)

Slika 5: <https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/pozeli-prvo-letosnjo-sol/#&gid=1&pid=7> (2. 12. 2023)

Slika 6: : Old Map of Venice 5 Sizes up to 80x40 200x100cm Large Panoramic Map of Venice, Italy merian, 1636 High Resolution Venice Poster Maps - Etsy UK (2. 12. 2023)

Slika 7: Republic of Venice | This is... What is the Republic of Venice? (academic.ru) (2. 12. 2023)

Slika 8: <https://traduxio.files.wordpress.com/2014/01/salario11.png> (2. 11. 2023)

Slika 9: Pahor, M., & Poberaj, T. (1962). *Stare piranske soline* (Let. 4, str. 92 in 94, 47 pril.). Mladinska knjiga. (2.1.2024)

Slika 10: Pahor, M., Poberaj, T. (1962). *Stare piranske soline* (Let. 4, str. 92 in 94, 47 pril.). Mladinska knjiga. (2. 1. 2024)

Slika 11: Pahor, M., Poberaj, T. (1962). *Stare piranske soline* (Let. 4, str. 97, 47 pril.). Mladinska knjiga. (2. 1. 2024)

Slika 12: Pahor, M., Poberaj, T. (1962). *Stare piranske soline* (Let. 4, str. 103, 47 pril.). Mladinska knjiga. (2. 1. 2024)

Slika 13: Pahor, M., Poberaj, T. (1962). *Stare piranske soline* (Let. 4, str. 104, 47 pril.). Mladinska knjiga. (2. 1. 2024)

Slika 14: Pahor, M., Poberaj, T. (1962). *Stare piranske soline* (Let. 4, str. 105, 47 pril.). Mladinska knjiga. (2. 1. 2024)

Slika 15: Pahor, M., Poberaj, T. (1962). *Stare piranske soline* (Let. 4, str. 108, 47 pril.). Mladinska knjiga. (2. 1. 2024)

Soline na Slovenskem

Slika 16: Martin Ferenc (24. 4. 2023)

Slika 18: Martin Ferenc (24. 4. 2023)

Slika 19: Martin Ferenc (24. 4. 2023)

Slika 20: Martin Ferenc (24. 4. 2023)

Slika 21: <https://www.kpss.si/o-parku/soline-in-solinarstvo/tradicionalna-pridelava-soli/orodje-in-nacin-dela> (12. 12. 2023)

Slika 22: Pahor, M., Poberaj, T. (1962). *Stare piranske soline* (Let. 4, str. 112, 47 pril.). Mladinska knjiga. (2. 1. 2024)

Slika 23: : Pahor, M., & Poberaj, T. (1962). *Stare piranske soline* (Let. 4, str. 110, 47 pril.). Mladinska knjiga. (2. 1. 2024)

Slika 24: https://www.picturethisai.com/it/wiki/Lagenaria_siceraria.html (12. 12. 2023)

Slika 25: <https://viteski-red.si/sveti-jurij/> (7. 1. 2024)

Slika 26: 1898 postcard of Sečovelje - Sečoveljske soline - Wikipedija, prosta enciklopedija (wikipedia.org) (12. 12. 2023)

Slika 27: https://www.traven.si/traven/index.php?option=com_k2&view=item&id=256 (15. 12. 2023)

Slika 28: <https://www.dnevnik.si/1042540386> (15. 12. 2023)

Slika 29: Image of Sečovelje Saltpans Museum | 1011591 (photohound.co)_(15. 12. 2023)

Slika 30: Martin Ferenc (18. 12. 2023)

Slika 31: https://www.soline.si/solinarstvo/solinarstvo_(15. 12. 2023)

Slika 32: <https://www.kpss.si/si/o-parku/obmocja> (15. 12. 2023)

Slika 33: https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivljenska-okolja/opuscene-solinarske-hise_(15. 12. 2023)

Slika 34: <https://www.skocjanski-zatok.org/galerija/fotogalerija/brakicna-okolja/slanuse-trajnice-z-enoletnicami-in-laguno-v-ozadju/>_(15. 12. 2023)

Slika 35: http://web.bf.uni-lj.si/students/vnd/knjiznica/Skoberne_literatura/literatura/ramsar_mokrisca_99.pdf_(1. 12. 2023)

Slika 36: <https://www.24ur.com/novice/slovenija/ocarljivi-plamenci-obiskali-secoveljske-soline.html>_(15. 12. 2023)

Slika 37: <https://www.skocjanski-zatok.org/galerija/fotogalerija/zivalstvo/>_(15. 12. 2023)

Slika 38: <https://galerija.foto-narava.com/slika/37406> (15. 12. 2023)

Slika 39: foto-narava.com - Rezultati iskanja - "Sklednica"/Zadovoljen par_(15. 12. 2023)

Slika 40: <https://www.kpss.si/o-parku/narava/zivali/v-vodi/solinski-rakec> (24 . 12. 2023)

Slika 41: https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivali/v-vodi/solinarka_(24 . 12. 2023)

Slika 42: https://www.kpss.si/o-parku/narava/zivali/v-vodi/upogebija_(24 . 12. 2023)

Slika 43: https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivali/gospodarji-neba/plojkokluni/rumeni-zvizgac_(24 . 12. 2023)

Slika 44: https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivali/gospodarji-neba/zerjavovci/mala-tukalica_(24 . 12. 2023)

Slika 45: https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivali/gospodarji-neba/kukavice/copasta-kukavica_(24 . 12. 2023)

Slika 46: https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivljenska-okolja/slana-trata_(15. 12. 2023)

Slika 47: https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivljenska-okolja/trstisce_(15. 12. 2023)

Slika 48: https://www.kpss.si/si/o-parku/narava/zivljenska-okolja/somorno-mocvirje_(15. 12. 2023)

Slika 49: https://www.kpss.si/o-parku/narava/rastline/grmicasta-njaca_2_(15. 12. 2023)

Slika 51: https://www.kpss.si/o-parku/narava/rastline/ozkolistna-mrezica#_(15. 12. 2023)

Slika 52: <https://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-13605> (23. 12. 2023)

Slika 53: <https://www.ekodezela.si/eko-zanimivo/poznate-to-rastlino-ki-velja-za-pravo-morsko-poslastico/> (23. 12. 2023)

Slika 54: <https://www.metropolitan.si/novice/slovenija/vcasih-drzavni-monopol-danes-prostor-zalostnega-prizora-je-sola-solinarstva-resitev-za-obuditev-slovenskih-solin/> (2. 2. 2024)

Slika 55: <https://www.kpss.si/o-parku/obmocja/fontaniggie/muzej-solinarstva>

Slika 56: <http://soline.naravoslovje.net/bioloski-del/petola/> (2. 2. 2024)

Slika 57: https://www.hoteli-bernardin.si/si/blog/aktivni-oddih/2053-Zima-na-Obali-Soline_ (2. 2. 2024)

Slika 58: Vid Pogačnik.

https://sl.wikipedia.org/wiki/Kanal_svetega_Jerneja#/media/Slika:Kanal_sv._Jerneja_2.jpg (5. 2. 2024)

Slika 59: <https://www.dnevnik.si/1042856797/lokalno/primorska/predvidoma-v-torek-bodo-iz-jernejevega-kanala-potegnili-prve-zapuscene-barke> (5. 2. 2024)

Slika 60: https://traven.si/traven/index.php?option=com_k2&view=item&id=2556:jernejev-kanal&Itemid=860 (5. 2. 2024)

Slika 61: Boris Šuligoj. <https://www.delo.si/lokalno/primorska-in-notranjska/leseni-mostovz-zamuja-bo-drazji-a-bolje-urejen/> (10. 10 2023)

Slika 62: Boris Šuligoj. <https://www.delo.si/lokalno/primorska-in-notranjska/leseni-mostovz-zamuja-bo-drazji-a-bolje-urejen/> (10. 10 2023)

Soline na Slovenskem

Slika 63: Martin Ferenc (24. 4 2023)

Slika 64: Martin Ferenc (24. 4 2023)

Slika 65: Martin Ferenc (24. 4 2023)

Slika 66: Martin Ferenc (24. 4 2023)

Slika 67: Martin Ferenc (24. 4 2023)

Slika 68: <https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/pozeli-prvo-letosnjo-sol/> (2. 12. 2023)

Slika 69: <https://www.nib.si/mbp/sl/> (2. 2. 2024)

Slika 70: https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/pozeli-prvo-letosnjo-sol/#&gid=1&pid=1_ (2. 2. 2024)

Slika 71: Martin Ferenc (18. 12 2023)

Slika 72: Martin Ferenc (18. 12 2023)

Slika 73: Martin Ferenc (18. 12 2023)

Slika 74: <https://www.metropolitan.si/novice/slovenija/vcasih-drzavni-monopol-danes-prostor-zalostnega-prizora-je-sola-solinarstva-resitev-za-obuditev-slovenskih-solin/> (2. 2. 2024)

Slika 75: <https://www.regionalgoriska.si/novica/prizori-plamencev-ki-so-ocarali-na-secoveljskih-solinah-katere-ptice-se-izberejo-naso-obalo-za-posta> (5. 2. 2024)

Slika 76: https://sl.wikipedia.org/wiki/Iztok_%C5%A0kornik (5. 2. 2024)

Slika 77: <https://primorske.svet24.si/plus/7--val/severnojadranske-soline-v-obdobju-beneske-republik> (5. 2. 2024)

8 PRILOGE

8.1 Anketni vprašalnik za učence

Anketa Soline na Slovenskem - splošni del za učence

Sem Martin Ferenc, učenec 9.a na osnovni šoli Polje.

V letošnjem letu delam raziskovalno nalogo o Solinah na Slovenskem.

Brez vas raziskava ni mogoča, zato vas prosim, da odgovorite na vprašanja.

Za sodelovanje v anketi se vam že vnaprej zahvaljujem.

Ta obrazec samodejno zbira e-pošto vseh anketirancev. [Spremeni nastavitve](#)

Spol? *

☐ Moški.

☐ Ženska.

Starost? *

☐ 13 let.

☐ 14 let.

☐ 15 let.

☐ 16 let.

⋮

Kateri razred obiskuje? *

☐ 8. razred.

☐ 9. razred.

1. Ali veste, kaj so soline? *

☐ Da.

☐ Ne.

2. Ali si že obiskal Sečoveljske ali Strunjanske soline? *

☐ Da.

☐ Ne.

3. Če si odgovoril da, s kom si jih obiskal?

Besedilo vprašanja s kratkim odgovorom

4. Kaj so soline? *

⋮

☐ Specializirana prodajalna soli.

☐ Vodni park s solno kopeljo.

☐ Prostor ob morju za pridobivanje soli.

☐ Masažna terapija s soljo.

5. Kdaj so bile soline prvič pisno omenjene? *

⋮

☐ 9. stoletje.

☐ 10. stoletje.

☐ 11. stoletje.

☐ 12. stoletje.

6. Katere mesece v letu se pridobiva sol? *

☐ Celo leto.

☐ Od aprila do avgusta.

☐ Od julija do avgusta.

☐ Od marca do septembra.

7. Kaj se je dogajalo v času praznika sv. Jurija v Piranu? *

- ☐ Solinarji so se vračali domov s solin.
- ☐ Solinarji so odšli na soline iz Pirana.
- ☐ Solinarji so se odpravili na izlet.

8. Kako solinarji pridobivajo sol? *

- ☐ Z zgoščevanjem morske vode v 4-ih do 6-ih stopnjah.
- ☐ V pokritem bazenu, da je izhlapevanje čim hitrejše.
- ☐ Samo v času plime, saj je takrat manj vode.
- ☐ S posebnimi napravami, ki ločijo sol od vode.

9. Zakaj so Sečoveljske soline danes tako pomembne? *

- ☐ S tradicionalnem načinom pridobivanjem soli ohranjamo dediščino solinarstva.
- ☐ Za pridobivanje morske soli, saj je tuja sol zelo draga.
- ☐ Danes je na prostoru solin gradnja naselja predraga, zato je bolje da ohranijo soline.
- ☐ Bližina meje nam omogoča, da Hrvatom drago prodamo sol.

...

10. Zakaj so solinarji živeli z družino v solinarskih hišicah? *

- ☐ Da so pazili na sol noč in dan, saj bi jih lahko kdo okradel.
- ☐ Zaradi napornega delovnika, je bilo lažje živeti blizu in se izogniti poti na delo.
- ☐ Da so bili zraven še na počitnicah.

11. Ali veste, da so soline del krajinskega parka? *

☐ Da.

☐ Ne.

...

12. Kaj je slanica? *

☐ Skorja, ki se naredi na soli.

☐ Nasičena vodna raztopina soli.

☐ Vrsta soli.

13. Kaj je solni cvet? *

☐ Drobni piramidasti kristali bele do roza barve, kateri imajo veliko mineralov.

☐ Roža, ki raste samo ob solinskih bazenih.

☐ Ime trgovine v Sečovljah, ki prodaja sol.

8.2 Anketni vprašalnik za odrasle

Anketa Soline na Slovenskem - splošni del za odrasle

Sem Martin Ferenc, učenec 9.a na osnovni šoli Polje.

V letošnjem letu delam raziskovalno nalogo o Solinah na Slovenskem.

Brez vas raziskava ni mogoča, zato vas prosim, da odgovorite na vprašanja.

Za sodelovanje v anketi se vam že vnaprej zahvaljujem.

Ta obrazec samodejno zbira e-pošto vseh anketirancev. [Spremeni nastavitve](#)

Spol *

☐ Moški.

☐ Ženski.

Starost *

☐ 20 - 29.

☐ 30 - 39.

☐ 40 - 49.

☐ 50 - 59.

☐ 50 - 69.

☐ 70 in več.

Stopnja dosežene izobrazbe *

- ☐ I - nedokončana osnovna šola.
- ☐ II - dokončana osnovna šola.
- ☐ III - nižje poklicno izobraževanje.
- ☐ IV - srednje poklicno izobraževanje.
- ☐ V - srednja strokovna šola ali gimnazija.
- ☐ VI - višja strokovna šola ali 1. stopnja bolonjskega študija.
- ☐ VII - univerzitetna izobrazba ali druga stopnja bolonjskega študija.
- ☐ VIII - znanstveni magisterij.
- ☐ IX - doktorat znanosti.

1. Ali veste, kaj so soline? *

- ☐ Da.
- ☐ Ne.

2. Ali ste že obiskali Sečoveljske ali Strunjanske soline? *

- ☐ Da.
- ☐ Ne.

3. Če ste odgovorila da, s kom ste jih obiskali?

Besedilo vprašanja s kratkim odgovorom

4. Kaj so soline? *

- ☐ Specializirana prodajalna soli.
- ☐ Vodni park s solno kopeljo.
- ☐ Prostor ob morju za pridobivanje soli.
- ☐ Masažna terapija s soljo.

5. Kdaj so bile soline prvič pisno omenjene? *

- ☐ 9. stoletje.
- ☐ 10. stoletje.
- ☐ 11. stoletje.
- ☐ 12. stoletje.

6. Katere mesece v letu se pridobiva sol? *

- ☐ Celo leto.
- ☐ Od aprila do avgusta.
- ☐ Od julija do avgusta.
- ☐ Od marca do septembra.

7. Kaj se je dogajalo v času praznika sv. Jurija v Piranu? *

- ☐ Solinarji so se vračali domov s solin.
- ☐ Solinarji so odšli na soline iz Pirana.
- ☐ Solinarji so se odpravili na izlet.

8. Kako solinarji pridobivajo sol? *

- ☐ Z zgoščevanjem morske vode v 4-ih do 6-ih stopnjah.
- ☐ V pokritem bazenu, da je izhlapevanje čim hitrejše.
- ☐ Samo v času plime, saj je takrat manj vode.
- ☐ S posebnimi napravami, ki ločijo sol od vode.

...

9. Zakaj so Sečoveljske soline danes tako pomembne? *

- ☐ S tradicionalnem načinom pridobivanjem soli ohranjamo dediščino solinarstva.
- ☐ Za pridobivanje morske soli, saj je tuja sol zelo draga.
- ☐ Danes je na prostoru solin gradnja naselja predraga, zato je bolje da ohranijo soline.
- ☐ Bližina meje nam omogoča, da Hrvatom drago prodamo sol.

10. Zakaj so solinarji živeli z družino v solinarskih hišicah? *

- ☐ Da so pazili na sol noč in dan, saj bi jih lahko kdo okradel.
- ☐ Zaradi napornega delovnika, je bilo lažje živeti blizu in se izogniti poti na delo.
- ☐ Da so bili zraven še na počitnicah.

...

11. Ali veste, da so soline del krajinskega parka? *

- ☐ Da.
- ☐ Ne.

12. Kaj je slanica? *

- ☐ Skorja, ki se naredi na soli.
- ☐ Nasičena vodna raztopina soli.
- ☐ Vrsta soli.

13. Kaj je solni cvet? *

- ☐ Drobnji piramidasti kristali bele do roza barve, kateri imajo veliko mineralov.
- ☐ Roža, ki raste samo ob solinskih bazenih.
- ☐ Ime trgovine v Sečovljah, ki prodaja sol.

14. Katero sol kupujete? *

- ☐ Kameno sol.
- ☐ Morska sol.
- ☐ Le piransko sol.